

www.pizzicato.sanpablo.es

Autors:	Vicente Gil Arráez Lamberto del Álamo Caballero
Direcció:	Juan Carlos Pinto
Equip editorial:	Octavio Figueredo Juan Antonio López Ascensión Morillo
Revisió:	Dulce María Toledo
Disseny gràfic:	Susana Rosendo
Il·lustració:	Gustavo Pinela
Maquetació:	Ascensión Morillo
Partitures:	Ascensión Morillo
Lloc web:	Departamento Multimedia

© SAN PABLO 2015 (Protasio Gómez, 11-15. 28027 Madrid)
Tel. 917 425 113 - Fax 917 425 723
E-mail: musica@sanpablo.es
www.sanpablo.es

© Vicente Gil Arráez
Lamberto del Álamo Caballero, 2015

Distribució: SAN PABLO. Divisió Comercial
Resina, 1 - 28021 Madrid * Tel. 917 987 375 - Fax: 915 052 050
E-mail: ventas@sanpablo.es
ISBN: 978-84-285-4763-5
Depòsit legal: M. 33586-2015
Imprés en LiberDigital
Printed in Spain. Imprés a Espanya

El procés d'aprenentatge del ser humà no pot romandre alié a les ensenyances artístiques, entre les que s'inclou la música. Entendre, conèixer i investigar el fonament del llenguatge musical permetrà el desenrotllament de l'atenció, la percepció, la intel·ligència, la memòria, la imaginació i la creativitat.

En l'Educació Primària la música es presenta en tres blocs, definits en un objectiu principal i diversos objectius secundaris. Estos objectius, en el seu conjunt, són vàlids per als tres cicles de l'etapa, sempre que s'adeqüen i desenrotllen d'acord amb l'etapa evolutiva de l'alumnat.

PRIMER BLOC: ESCOLTA

Objectius:

1. Utilitzar l'escolta musical per a la indagació en les possibilitats del so de manera que servisquen com marc de referència per a creacions pròpies.
2. Analitzar l'organització d'una obra musical i descriure els elements que la componen.
3. Valorar el patrimoni musical coneixent la importància del seu manteniment i difusió, aprenent el respecte amb què han d'afrontar les audicions i representacions.

SEGON BLOC: INTERPRETACIÓ MUSICAL

Objectius:

1. Entendre la veu com a instrument i recurs expressiu, partint de la cançó i de les seues possibilitats per a crear, inventar o improvisar.
2. Interpretar sol o en grup, per mitjà de la veu o instruments, utilitzant el llenguatge musical, composicions senzilles que continguin procediments musicals de repetició, variació i contrast, assumint la responsabilitat en la interpretació en grup i respectant, tant les aportacions dels altres com a la persona que assumix la direcció.
3. Explorar i utilitzar les possibilitats sonores i expressives de diferents instruments i dispositius electrònics.

TERCER BLOC: DANSA

Objectiu:

1. Adquirir les capacitats expressives i creatives que oferix el coneixement de la dansa, valorant la seua aportació al patrimoni i disfrutant de la seua interpretació com una forma d'interacció social.

PRIMER BLOC: ESCOLTA

- Conèixer els principis bàsics de la gravació i la reproducció sonora.
- Apreciar la contribució de la gravació sonora a la difusió de la música.
- Valorar el paper de la música en els mitjans de difusió i comunicació, molt especialment en la publicitat i el cine.
- Conèixer algunes manifestacions folklòriques i instruments del nostre país, així com la importància de la música en la cultura tradicional.
- Distingir variacions i contrastos després de l'escolta d'obres musicals que permeten determinar l'estructura d'un determinat fragment.
- Utilitzar les obres escoltades com a referència per a les creacions pròpies.
- Emetre valoracions sobre les obres musicals utilitzant un vocabulari precís.
- Conèixer, entendre i observar les normes de comportament en audicions i representacions musicals.
- Desenrotllar la sensibilitat davant de l'escolta de qualsevol expressió musical.
- Interessar-se per descobrir obres musicals de diferents característiques.

SEGON BLOC: INTERPRETACIÓ MUSICAL

- Utilitzar el cos i la veu com a primer instrument.
- Interpretar peces instrumentals i vocals de diferents èpoques, estils i cultures.
- Entonar i acompanyar rítmicament cançons del repertori infantil.
- Practicar ritmes amb els instruments de l'aula per a acompanyar cançons i audicions.
- Entonar correctament les notes apreses durant tota l'etapa i conèixer la seua escriptura en el pentagrama.
- Reconèixer i reproduir seqüències rítmiques i melòdiques.
- Assimilar la tècnica bàsica dels instruments de l'aula i de la flauta dolça.
- Utilitzar les noves tecnologies amb fins musicals.
- Assumir la responsabilitat en la interpretació en grup, respectant les aportacions dels altres i les indicacions del director.

TERCER BLOC: DANSA

- Moure's i ballar d'acord amb determinats passos i coreografies.
- Identificar el cos com a instrument per a l'expressió de sentiments i emocions i com a forma d'interacció social.
- Conèixer danses de distintes èpoques i llocs valorant la seua aportació al patrimoni artístic i cultural.
- Inventar passos i coreografies.
- Disfrutar del ball i la dansa com a forma d'interacció social.

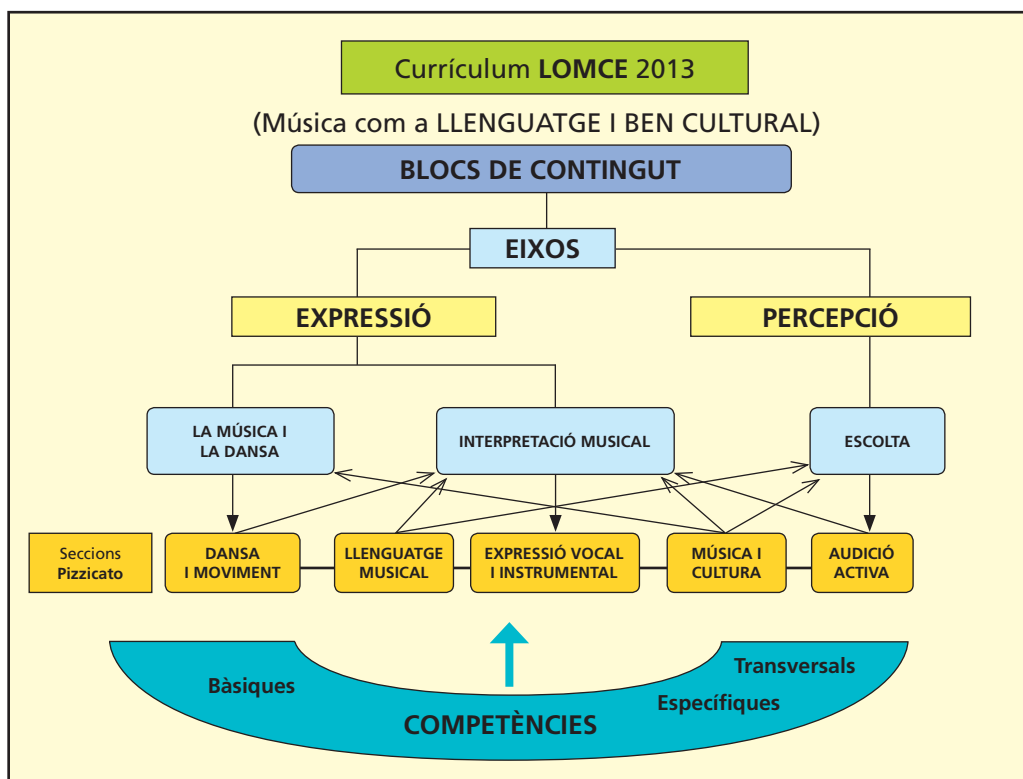
Els continguts que es plantegen en el Projecte Pizzicato es deriven dels tres blocs de contingut proposats en la LOMCE:

- I. Escolta.
- II. Interpretació musical.
- III. La música, el moviment i la dansa.

Estos continguts es presenten interrelacionats en cinc seccions:

- 1) Música i cultura.
- 2) Llenguatge musical.
- 3) Audició activa.
- 4) Dansa i moviment.
- 5) Expressió vocal i instrumental.

Els continguts que apareixen en l'assignatura de música es referixen a habilitats i capacitats complexes referides, ben sovint, a diversos blocs o seccions de contingut. Per esta raó se suggerix interrelació per mitjà de fletxes en el següent quadro.

*Quadro esquemàtic dels continguts LOMCE,
amb expressió de la seua relació respecte al Projecte Pizzicato.*

Els continguts apareixen en el currículum, dividits entorn de dos eixos clarament diferenciables (expressió i percepció) tal com es van articular també en la LOE (2006).

Les competències, igual que en la LOE, travessen tots els currículums (no sols el de música), ja que els seus continguts han de ser desenrotllats en totes i cada una de les assignatures. El nou currículum conserva les competències clau i inclou altres, com les específiques, que nosaltres denominarem "competència curricular", per referir-se específicament als continguts que, amb més propietat, podríem qualificar com "musicals".

SEXT CURS	
Continguts	Criteris d'avaluació
- La música en el temps: principals períodes de la música culta. - La gravació i reproducció del so al servei de la música. - Música i mitjans: ràdio, televisió, cine i publicitat. - Les noves tecnologies i la música. - Música i societat. El folklore. La música tradicional a Espanya. - Ritme: figures, lligadures, punt, notes a contratemps, síncope... - Escales, acords i intervals i els seus principals tipus. - Interpretació i expressió musical amb instruments de l'aula. Tècnica bàsica. - La flauta dolça i la seua tècnica bàsica. Les notes: <i>do</i> al <i>mi</i> agut. <i>Fa#</i> i <i>Sib</i>. - Llenguatge musical. Melodia: repàs de totes les notes apreses. - El timbre i els instruments a partir de l'audició activa. - Les obres musicals del repertori clàssic, tradicional i popular. - El cançoner infantil popular. - Música, dansa i expressió corporal. Passos i coreografies.	- Conèixer els principals períodes de la música culta. - Apreciar la contribució de la gravació sonora a la difusió de la música. - Conèixer i valorar el paper de la música en els mitjans de difusió i comunicació. - Conèixer l'aportació de l'electrònica i la informàtica a l'art musical. - Conèixer algunes manifestacions folklòriques del nostre país, així com la importància de la música en la cultura tradicional. - Practicar ritmes amb síl·labes rítmiques, percussió o instruments de l'aula. - Reconèixer els acords i els seus tipus. Reconèixer i entonar escales i intervals. - Entonar correctament les notes apreses durant tota l'etapa. - Reconèixer i reproduir seqüències rítmiques i melòdiques. - Assimilar la tècnica bàsica dels instruments de l'aula i de la flauta dolça. - Discriminar instruments pel seu timbre en un context d'audició activa. - Escoltar amb atenció obres musicals de diferents èpoques i estils. - Entonar i acompanyar rítmicament cançons del repertori infantil. - Moure's i ballar d'acord amb determinats passos i coreografies.
Estàndards d'aprenentatge (d'acord amb les capacitats musicals i la seua relació respecte a les competències clau)	
• Reconeix els tipus i gèneres bàsics de la música. • Coneix els principis bàsics de la gravació i reproducció sonora. • Aprecia la música en els mitjans audiovisuals. • Valora l'aportació de l'electrònica i la informàtica a la música. • Reconeix escales, acords i intervals i els seus principals tipus. • Utilitza els instruments com a font d'expressió musical. • Practica ritmes i entona melodies adequades al seu nivell. • Escolta amb atenció i participa en activitats d'audició activa. • Es mou i balla atenint-se a passos i coreografies establits.	

En l'apartat 3.2.2. Del Projecte Curricular dedicat als continguts s'inclou una seqüenciació de continguts per curs que conté referències explícites als estàndards d'aprenentatge avaluables, que són els referents tant per a l'avaluació dels objectius i continguts com per a l'avaluació del nivell d'adquisició de les competències.

En l'assignatura de música, igual que en totes les altres, estos estàndards servixen per a valorar no sols el nivell d'assimilació de coneixements, sinó també el nivell competencial dels alumnes. En el nostre projecte estos estàndards es concretaran en les indicacions pràctiques d'avaluació, organitzades d'acord amb els criteris que considerem pertinents en cada cas, i que van des de l'observació del procés d'ensenyança-aprenentatge a les proves de qualsevol índole, siguen pràctiques, orals o escrites.

Convé recordar que l'avaluació concernix tant al rendiment dels alumnes com al procés d'ensenyança-aprenentatge. En este sentit s'avalua també la idoneïtat dels continguts, la metodologia, els materials utilitzats, etc. Quant als criteris utilitzats, partixen de consideracions generals com les que s'arreglen en este projecte, relatives a cada situació concreta.

L'avaluació és una tasca complexa, sobretot en una àrea en què, com succeïx amb la música, s'adquirixen coneixements i es desenrotllen habilitats molt diverses. En un intent de facilitar esta tasca, intentarem donar resposta a estos senzills interrogants:

Què avaluem?

Avaluarem les capacitats que l'alumne ha aconseguit integrar i assimilar, entenent per "capacitat" l'aptitud o talent per a realitzar correctament una determinada acció. Amb esta intenció proposem la taula en què les capacitats apareixen numerades de l'1 al 29. Totes elles es referixen exclusivament a habilitats musicals. Cada professor haurà de tindre en compte també aquelles que fan referència a l'actitud de l'alumne. Esta taula conté els ítems que hem considerat pertinents sense pretendre que l'enumeració siga exhaustiva, per la qual cosa cada professor pot completar-la al seu gust.

Com avaluar?

Sense entrar en les peculiaritats que l'avaluació pot revestir en cada cas, depenent tant del professor com de la situació concreta, l'avaluació pot, i deu, abordar-se des de molt distintes perspectives.

Quant al subjecte sobre el qual recau l'avaluació, podrà ser individual o grupal (xicotet grup o gran grup).

Quant a la modalitat concreta, hi ha avaluacions escrites que (tipus test, de preguntes curtes, de preguntes llargues, treball escrit...) o no escrites (orals o que depenen d'una actuació concreta, etc.).

Quan avaluar?

Des de fa ja molts anys, s'insistix en la necessitat avaluar el procés d'ensenyança-aprenentatge a mesura que es va desenrotllant en el temps i de manera progressiva. L'avaluació contínua ens proporciona un millor coneixement de l'alumne i la possibilitat d'ajustar les mesures educatives d'acord amb el dit procés. Quant a la temporalització, distingirem:

Avaluació inicial. Al principi del procés. Servix per a conèixer els alumnes i saber quin és el punt de partida.

Avaluació contínua. Al llarg del curs, d'acord amb el desenrotllament de la programació. Exercicis de repàs, activitats, propostes de treball i altres propostes participatives.

Avaluació final. Si es considera convenient. És un complement. A partir de tots els exercicis de repàs i activitats fets al llarg del curs.

El projecte Pizzicato té en compte la interpretació que de la normativa europea respecte a les competències clau fa la LOMCE, així com les competències específiques que, en el cas de la música, associarem a l'adquisició del nivell de competència curricular adequat a l'etapa.

El concepte de competències bàsiques sorgix en els acords de la Unió Europea que van tindre el seu inici en el Consell Europeu de Lisboa al març de l'any 2000.

El Parlament Europeu, en el seu consell del 18 de desembre del 2006, va fer una recomanació respecte a l'aprenentatge (2006/962/EC) que fa relació a les capacitats utilitzades per a aplicar de forma integrada els continguts propis de cada matèria en cada etapa educativa, a fi d'aconseguir la realització adequada d'activitats i la resolució eficaç de problemes complexos.

La LOMCE (2014) arreplega esta normativa, reanomenant-les com "competències clau": S'adopta la denominació de les competències clau definides per la Unió Europea. Es considera que «les competències clau són aquelles que totes les persones precisen per a la seua realització i desenrotllament personal, així com per a la ciutadania activa, la inclusió social i l'ocupació». S'identifiquen set competències clau essencials per al benestar de les societats europees, el creixement econòmic i la innovació, i es descriuen els coneixements, les capacitats i les actituds essencials vinculades a cada una d'elles». Les set competències clau són les següents:

1. Competència lingüística.
2. Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia.
3. Competència digital.
4. Aprendre a aprendre.
5. Competències socials i cíviques.
6. Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor.
7. Consciència i expressions culturals.

COMPETÈNCIES ESPECÍFIQUES

Les **competències específiques** estan relacionades amb els continguts propis plantejats en el currículum de cada àrea. Este tipus de competència rep el nom de **competència curricular** en el nostre projecte. El desplegament dels continguts propis de cada curs té com a finalitat el desenrotllament d'una sèrie de capacitats que hem de fixar el més objectivament possible. La definició clara d'estes capacitats, ens permetrà valorar el **nivell de competència curricular** en l'àrea de música.

La **competència curricular** es referix a la capacitat que té l'alumne de "saber fer", en relació als continguts que es consideren essencials en música. L'adquisició d'un nivell adequat de competència curricular està lligat als continguts que apareixen en el currículum, presentats en unitats didàctiques.

En la nostra proposta les **competències clau** apareixen relacionades amb el nivell de **competència curricular** en una taula de doble entrada que arreplega les **capacitats** que es desenrotllen en cada unitat i la seua relació amb cada una de les competències clau. D'esta manera podem classificar i organitzar els continguts de cada unitat, formulats des de la seua expressió més operativa. Este tipus d'organització possibilita programar els continguts objectivament i, si fóra necessari, fer un seguiment detallat de l'alumne tant a nivell general (per cursos) com individualment.

La programació de cada una de les unitats didàctiques inclou esta taula de doble entrada, en la que s'assenyalen amb creus les principals capacitats treballades en la unitat, podent el professor afegir altres, si ho considera convenient.

TAULA DE CAPACITATS MUSICALS RELACIONADES AMB LES COMPETÈNCIES CLAU

Unitat 3 (6 de Primària)

(Les capacitats relatives a Primària estan assenyalades amb asterisc)

COMPETÈNCIA AMB QUÈ ES RELACIONA	1	2	3	4	5	6	7
CAPACITATS	COMPETÈNCIES CLAU						
01. Distingix auditivament tipus de música i els anomena *							
02. Distingix auditivament els principals períodes i els anomena							
03. Distingix auditivament i anomena els instruments *							
04. Distingix auditivament els tipus bàsics de veu							
05. Reconeix auditivament les qualitats del so *							
06. Distingix auditivament relacions (=, ≈ i ≠) *				X			X
07. Distingix en partitura relacions (=, ≈ i ≠) *				X			X
08. Distingix visualment i anomena instruments de l'orquestra simfònica *							
09. Reconeix en partitura altura, duració i intensitat							X
10. Coneix vocabulari bàsic de música i cultura *	X				X		X
11. Coneix vocabulari avançat de música i cultura							
12. Reconeix visualment i anomena elements de la cultura musical *	X				X		X
13. Interpreta ritmes adequats a la seua edat *							X
14. Interpreta ritmes amb partitures no convencionals *							
15. Inventa ritmes adequats a la seua edat *							
16. Reconeix les notes en clau de SOL *							X
17. Reconeix les notes en clau de FA							
18. Entona escales bàsiques amb i sense acompanyament *				X			X
19. Entona cançons del repertori infantil, tradicional i popular *							X
20. Llig sense entonar: blanques, negres, corxeres... *							X
21. Reconeix formes alternatives de representació musical *							
22. Reconeix els elements bàsics del llenguatge musical i els anomena *	X						X
23. Reconeix en partitura l'esquema formal				X			X
24. Utilitza la digitació bàsica de la flauta dolça *							X
25. Repetix en eco motius rítmic/melòdics *				X			X
26. Identifica motius rítmic/melòdics *							X
27. Interpreta partitures adequades a la seua edat amb instruments escolars *							X
28. Es mou de forma adequada responent a distints estímuls sonors *				X			X
29. Memoritza coreografies i participa en balls i danses *				X			X
ALTRES CAPACITATS							
30. Participa activament en l'audició d'obres musicals *					X		X
31. Coneix i valora el paper de la música en els mitjans audiovisuals	X			X			X
32. Disfruta amb la interpretació de peces vocals junt amb els seus companys					X		X

COMPETÈNCIES CLAU segons la Recomanació 2006/962/EC, del Parlament Europeu i del Consell, de 18 de desembre del 2006: 1) Competència lingüística. 2) Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia. 3) Competència digital. 4) Aprendre a aprendre. 5) Competències socials i cíviques. 6) Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor. 7) Consciència i expressions culturals.

- Sabries dir en quin segle va morir Ludwig van Beethoven?
- Coneixes algun compositor de música clàssica posterior a Ludwig van Beethoven?
- Has escoltat alguna vegada el Concert d'Aranjuez? Saps qui és el seu autor?
- Recordes la duració d'una blanca amb punt? I la d'una semicorxera?

INTERROGANTS DE PARTIDA

Sabries dir en quin segle va morir Ludwig van Beethoven? Coneixes algun compositor de música clàssica posterior a Ludwig van Beethoven? Has escoltat alguna vegada el *Concert d'Aranjuez*? Saps qui és el seu autor? Recordes la duració d'una blanca amb punt? I la d'una semicorxera?

CONTINGUTS

La música en el temps: principals períodes de la música culta.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Conèixer els principals períodes de la música culta.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Reconeix els grans períodes de la història de la música.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Si es disposa d'algun cartell amb fotografies de compositors, ensenyar a reconèixer-los i situar-los en el temps.
- Potser la major part (potser tots) dels alumnes diguen que no han escoltat mai el *Concert d'Aranjuez*, quelcom que possiblement no serà cert. Comprovar-ho posant algun fragment dels més coneguts d'esta obra musical.

Nous temps, nous estils

Tots hem sentit parlar de Vivaldi, Mozart o Beethoven. Hem escoltat alguna de les seues obres, fins i tot som capaços de taral·lar-les algun fragment. Aquestos tres compositors representen tres grans períodes musicals que van tindre lloc en els segles XVII, XVIII i XIX: barroc, clàssic i romanticisme. La major part de la música culta que escoltem hui en dia pertany a alguna d'aquestes èpoques.

A partir del segle XX, la majoria dels compositors van tractar de fer una música que no es semblara a l'anterior. Alguns d'ells van fer tot el possible perquè esta nova música fóra completament diferent i a altres els va bastar de canviar només algunes coses.

Compositors representatius de la música del segle XX.

Manuel de Falla (1876-1946) va néixer a Cadis i és el compositor espanyol més conegut. Va utilitzar la música tradicional com a font d'inspiració, sobretot l'andalus. Entre les seues obres podem destacar el ballet titulat *L'amor bruixot*, basat en la cultura gitana, i *Nits en els jardins d'Espanya*, per a piano i orquestra.

Arnold Schönberg (1874-1951) va ser un músic (i també pintor) austríac que va revolucionar la forma de compondre, emprant un sistema anomenat "dodecafònic". Aquest sistema es basa a combinar els dotze sons del sistema musical per a crear una sèrie (escala) que serveix de punt de partida per a una composició. La seua obra més important és *Pierrot Lunaire*, per a veu i diversos instruments.

John Cage (1912-1992) és un compositor nord-americà, conegut sobretot per les seues *Sonates per a piano preparat*, per a les quals el pianista introdueix prèviament una sèrie de caragols i gomes d'esborrar entre les cordes de l'instrument. La seua peça més polèmica es titula #23. En ella, els intèrprets romanen en l'escenari quatre minuts i trenta-tres segons sense tocar una sola nota.

Joaquín Rodrigo (1901-1999) va néixer a Sagunt (València) i va aconseguir un gran èxit amb la seua obra per a guitarra i orquestra titulada *Concert d'Aranjuez*. Cec des dels tres anys, escrivia música utilitzant un aparell basat en el sistema Braille. El *Concert d'Aranjuez* és l'obra musical espanyola més interpretada en el món.

Reconeix el que sona

Escolta les mostres sonores i tracta de relacionar-les amb les obres que se citen en aquesta pàgina.

MANDAT

Escolta les mostres sonores i tracta de relacionar-les amb les obres que se citen en aquesta pàgina.

CONTINGUTS

La música en el temps: principals períodes de la música culta.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Conèixer els grans períodes de la música culta i a alguns dels seus protagonistes.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Reconeix els grans períodes de la història de la música.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Proposar als alumnes que busquen vídeos en Internet teclejant per exemple: "Manuel de Falla dansa del foc", "John Cage piano preparat", "John Cage 4'33'", "Concert d'Aranjuez Paco de Lucía"... Particularment recomanable és el vídeo sobre la *Dansa del Foc* interpretat per Antonio Gades en la pel·lícula *L'amor bruixot* de Carlos Saura.
- Completar la semblança dels autors esmentats en esta pàgina amb alguna anècdota que pugui fer més atractiva la seua figura.

Reconeix el que sona (Solucionari): 1 *Piano preparat* de John Cage; 2 *Concert d'Aranjuez* de Joaquín Rodrigo; 3 *Pierrot Lunaire* de A. Schönberg; 4 *Nits en els jardins d'Espanya* de Manuel de Falla.

MANDAT

- 1) Practica els següents exercicis rítmics. Cal tindre en compte que el resultat ha de ser el mateix en ambdós casos.
- 2) Interpreta la partitura i descobreix de quin es tracta.

CONTINGUTS

Ritme: la negra amb punt.

CRITERIS D'AVUACIÓ

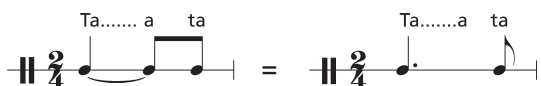
Reconéixer i reproduir seqüències rítmiques.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE

Llig i practica ritmes senzills, adequats al seu nivell.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Com a primer pas, pot provar-se a pronunciar per separat la "a" corresponent a l'última corxera de la negra amb punt:

- Una vegada identificada la melodia, pot solfejar-se rítmicament utilitzant el text:

MANDAT

No té.

CONTINGUTS

Els intervals. Concepte i tipus.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Reconéixer i entonar escales i intervals.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Practica i entona escales, intervals i melodies senzilles.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Per a millor assegurar la comprensió d'estos continguts, és convenient recórrer a un teclat real o virtual. Naturalment, és recomanable fer sonar els exemples. Alguns d'ells poden tocar-se també en instruments de làmines i imitar-los amb la veu.

Llenguatge musical

La negra amb punt

La duració de la figura negra amb punt és d'un temps i mig, o siga, equival a unir la duració d'una negra i una corxera.

- Practica els següents exercicis rítmics. Cal tindre en compte que el resultat ha de ser el mateix en tots dos casos.

1a)

Ta... ta ta ta ta... ta ta ta... ta ta ta ta ta-ka-ta-ko ta.

1b)

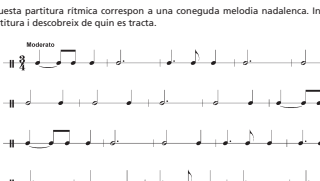

Ta... ta ta ta ta... ta ta ta... ta ta ta ta ta-ka-ta-ko ta.

- Aquesta partitura rítmica correspon a una coneguda melodia nadalenca. Interpreta la partitura i descobreix de quin es tracta.

Moderato

1

Els intervals

En música s'anomena interval a la distància que hi ha entre dos notes. Aquesta distància es mesura en tons i semitons.

Què és un semíton?

Un semíton és la menor distància possible entre dos notes. Hi ha un semíton, per exemple, entre mi i fa, entre si i do o entre sol sostingut i la.

Què és un to?

Un to és la suma de dos semitons. Hi ha un to, per exemple, entre do i re, entre la i si o entre fa sostingut i sol sostingut.

Tipus d'intervals

Els intervals poden classificar-se segons diferents criteris. Observa aquests exemples.

Segons sonen les notes

Harmònic

Melòdic

Segons la direcció de les notes

Ascendent

Descendent

Segons les notes que compregua

De segona

De quarta

Segons els tons i semitons

De tercera major

De tercera menor

7

1 Audició

La consagració de la primavera, obra orquestral per a ballet d'Igor Stravinsky

El compositor

Igor Stravinsky (1882-1971) és un dels compositors clàssics més importants del segle XX.

Son pare era cantant d'òpera i ell va iniciar els seus estudis musicals després d'abandonar la carrera de Dret.

En el catàleg de Stravinsky trobem des d'obres innovadores, fins a composicions inspirades en la música del segle XVIII o el jazz.

Les seues obres més interpretades són els ballets, *El pardal de foc*, *Petruska* i *La consagració de la primavera* i, també, *La història del soldat*, per a tres actors i set instrumentistes.

Stravinsky va néixer a Rússia i va morir als Estats Units, on havia emigrat en 1940 per a fugir de la II Guerra Mundial.

A més de compositor, va ser un reconegut pianista i director d'orquestra.

L'obra

Stravinsky va compondre *La consagració de la primavera* en 1913, per encàrrec d'una companyia russa de ballet.

L'argument està basat en una vella llegenda en què una donzella ha de ballar fins a morir per a aconseguir la benevolència dels déus.

La música es caracteritza per ritmes i sonoritats orquestrals inusuals. La seua estrena va tindre lloc a París (França).

Estructura de l'obra

Acte I	Acte II
• Introducció	• El sacrifici
• Dansa dels adolescents	• Cercles misteriosos
• Joc del rapte	• Glorificació de la triada
• Rondes primaverales	• Evocació dels avantpassats
• Joc de les tribus rivals	• Acció ritual dels avantpassats
• Adoració de la terra	• Dansa sagrada
• Dansa de la terra	

1 El fragment

El fragment que escoltaràs és *La dansa dels adolescents*. La música es basa en un ostinato de quatre corxeres en compàs de 2/4.

Algunes d'aquestes corxeres sonen més forts perquè porten un accent damunt (>). Les notes roges representen xicotetes melodies.

● Intenta seguir l'audició amb ajuda d'aquest esquema i del teu professor.

Esquema del fragment

MANDAT

Intenta seguir l'audició amb ajuda d'aquest esquema i del teu professor.

CONTINGUTS

Les obres musicals del repertori clàssic.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

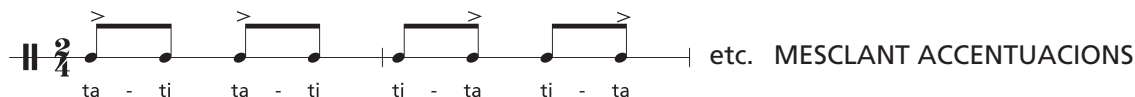
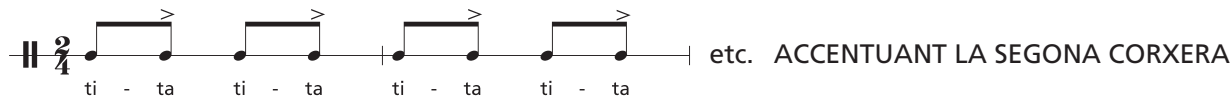
Escoltar i valorar obres musicals de diferents èpoques i estils, utilitzant un vocabulari precís.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE

Escolta amb atenció i participa en activitats d'audició activa.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Explicar als alumnes el que significa l'expressió "ritmes i sonoritats orquestrals inusuals".
- Practicar els accents que escoltarem en l'audició amb senzills ostinats amb percussió corporal, recolzada amb síl·labes rítmiques. Per exemple:

- Fer una audició projectant, si és possible, el musicograma, que el professor assenyalarà a mesura que es vaja escoltant.
- Si és possible, visualitzar algun vídeo de l'obra en Internet.

MANDAT

- 1) Escolta i aprén aquesta coneguda cançó anglesa. Després, canta-la mentres sona la gravació.
- 2) Repeteix la cançó i intenta acompanyar-la amb colps (X).

CONTINGUTS

El cançoner infantil popular.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Entonar i acompanyar rítmicament cançons del repertori infantil.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE

Practica ritmes i entona melodies adequats al seu nivell.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Escoltar primer la cançó, fixant-se en la correcta pronunciació del text. Llegir-ho després rítmicament diverses vegades.
- Donar els colps en el lloc correcte. Pot practicar-se mentres es canta un poca més lentament o mentres toca la melodia el professor:

- Aprendre la cançó per imitació, acompanyant-la després amb colps.

Partitura en pàgina 48.

1 Cançó

Mary had a little lamb (Popular)

• Escolta i aprén aquesta coneguda cançó anglesa. Després, canta-la mentres sona la gravació.

INTRO

1. Mary had a little lamb,
little lamb, little lamb,
Mary had a little lamb,
its fleece was white as snow.

2. Everywhere that Mary went,
Mary went, Mary went.
Everywhere that Mary went,
the lamb was sure to go.

INTERLUDI 1

3. It followed her to school one day,
school one day, school one day.
It followed her to school one day,
which was against the rules.

4. It made the children laugh and play,
laugh and play, laugh and play,
it made the children laugh and play,
to see a lamb at school.

INTERLUDI 2

5. And so the teacher turned it out,
turned it out, turned it out,
And so the teacher turned it out,
but still it lingered near.

6. Why does the lamb love Mary so?
Love Mary so? Love Mary so?
"Why does the lamb love Mary so?",
the eager children cry.

INTERLUDI 3

7. Why, Mary loves the lamb, you know,
the lamb, you know, the lamb, you know.
"Why, Mary loves the lamb, you know",
the teacher did reply.

CODA

• Repeteix la cançó i intenta acompanyar-la amb colps (X).

Mary had a little lamb,
X X
little lamb, little lamb,
XX X XX X
Mary had a little lamb,
X X
its fleece was white as snow.
X X X X X

MANDAT

Practica diverses vegades el següent exercici. Fes-ho lentament i prestant molta atenció al so. Observa que per a obtenir el *mi agut* has de destapar la mitat del forat posterior de la flauta.

CONTINGUTS

La flauta dolça i la seua tècnica bàsica.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Assimilar la tècnica bàsica de la flauta dolça.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE

Utilitza els instruments com a font d'expressió musical.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- En els exercicis preliminars, igualar el volum sonor de totes les notes, cuidant que el *mi agut* no sone estrident en relació a les altres notes.
- Fixar-se en l'estructura de la cançó abans d'escoltar-la: Intro – A – A – B – C – C, dos vegades.
- Prestar atenció al canvi de compàs i als compassos d'espera.

1 Flauta dolça

Posicions:

SOL LA SI DO RE MI

• Practica diverses vegades el següent exercici. Fes-ho a poc a poc i prestant molta atenció al so. Observa que per a obtenir el *mi agut* has de destapar la mitat del forat posterior de la flauta.

Dansa esclava

Vicente Gil

Activitats

1. Relaciona, al teu quadern, els següents compositors amb les seues obres:

Manuel de Falla	Concert d'Aranjuez
Arnold Schönberg	Sonates per a piano preparat
Joaquín Rodrigo	Pierrot Lunaire
John Cage	Nits als jardins d'Espanya

2. En música, a què s'anomena interval?

3. Selecciona l'opció correcta en els següents exemples d'intervals.

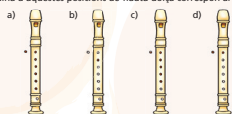
a) Harmònic - Melòdic b) Ascendent - Descendent c) De segona - De quarta

4. Copia al teu quadern les dades d'Igor Stravinsky que siguen certs.

- a) Va nèixer a Rússia.
b) Va morir a París.
c) Va viure entre els anys 1882-1971.
d) A més de compositor va ser un reconegut pianista i director d'orquestra.
e) Les seues obres més conegudes són *La consagració de la primavera*, *El pardal de foc* i *La flauta màgica*.

5. Quina d'aquestes posicions de flauta dolça correspon al *mi agut*?

PROPOSTA D'INVESTIGACIÓ

Fes una fitxa d'una pàgina amb dades sobre alguns dels següents compositors espanyols:

Joaquín Rodrigo - Manuel de Falla - Joaquín Turina - Isaac Albéniz

Trobaràs més activitats en www.photocart.com/public/es

MANDAT

Veure SOLUCIONARI.

CONTINGUTS

Activitats de la unitat.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Recordar els continguts de la unitat.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Resumix oralment i per escrit alguns dels continguts apresos en la unitat i participa en les activitats proposades.

SOLUCIONARI

- Relaciona, al teu quadern, els següents compositors i obres. R.: 1) Manuel de Falla / Nits als jardins d'Espanya. 2) Arnold Schönberg / Pierrot Lunaire. 3) Joaquín Rodrigo / Concert d'Aranjuez. 4) John Cage / Sonates per a piano preparat.
- En música, a què s'anomena interval? R.: A la distància que hi ha entre dos notes. Esta distància es mesura en tons i semitons.
- Selecciona l'opció correcta. R.: a) Harmònic; b) Ascendent; c) De quarta.
- Copia al teu quadern les dades d'Igor Stravinsky que siguen certs. R.: a) Va nèixer a Rússia (Sí); b) Va morir a París (No); c) Va viure entre els anys 1882-1971 (Sí); d) A més de compositor va ser un reconegut pianista i director d'orquestra (Sí); e) Les seues obres més conegudes són *La consagració de la primavera*, *El pardal de foc* i *La flauta màgica* (No).
- Quina d'aquestes posicions de flauta dolça correspon al *mi agut*? R.: la c).
- Fes una fitxa d'una pàgina amb dades sobre alguns dels següents compositors espanyols: Joaquín Rodrigo, Manuel de Falla, Joaquín Turina, Isaac Albéniz. R.: Lliure.

MANDAT

Llegir i comentar la informació que apareix.

CONTINGUTS

Aprenentatge informal i recreatiu de continguts de música i cultura.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Participar en l'activitat llegint i/o comentant els continguts de la pàgina.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Valora l'activitat i participa en ella.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- No és inusual que alguns grans artistes siguen un poc maniàtics, com li passava a Manuel de Falla. Es diu, per exemple, que la cantant Madonna exigix que tot el seu camerino siga de color blanc.
- Demanar als alumnes que investiguen en Internet sobre grans músics i cantants que siguen invidents. Per exemple, Ray Charles, Stevie Wonder, José Feliciano o el pianista de jazz espanyol Tete Montoliu. Després buscar algun vídeo seu.
- El *Quartet per a cordes i helicòpter* vaig poder veure's en la xarxa. Buscar *Stockhausen Helicopter Quartet*.

El món de la música

Les manies d'un geni

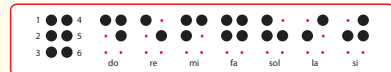
Els biògrafs del compositor gadità Manuel de Falla en han relatat d'ell algunes curioses manies, com el fet de desinfectar amb alcohol el teclat del seu piano cada vegada que ho tocava algun invitat. També ens parlen d'una especial antipatia per les mosques: era incapaç de treballar si hi havia alguna en la seua habitació.

El sistema Braille i la música

Com sabem, el Braille és un sistema de lectoescriptura per a cecs. Les diferents lletres de l'alfabetari es representen per mitjà de combinacions d'un conjunt de sis punts en relleu.

El següent gràfic ens mostra la representació de les notes musicals. Els dos punts inferiors es reserven per a expressar la duració.

Verdaderament original

Una de les obres musicals més sorprenents de la música experimental del segle XX és el *Quartet per a cordes i helicòpter*, compost pel músic alemany Karlheinz Stockhausen. Els intèrprets: dos violins, una viola i un violoncel·l, han de tocar la peça pujats en un helicòpter que sobrevoa la sala de concerts.

OBJECTIUS DE LA UNITAT

- Conèixer els principals períodes de la música culta.
- Reconèixer i reproduir seqüències rítmiques.
- Reconèixer i entonar escales i intervals.
- Escoltar i valorar obres musicals de diferents èpoques i estils, utilitzant un vocabulari precís.
- Entonar i acompanyar rítmicament cançons del repertori infantil.
- Assimilar la tècnica bàsica de la flauta dolça.

CAPACITATS MUSICALS RELACIONADES AMB LES COMPETÈNCIES CLAU

COMPETÈNCIA AMB QUÈ ES RELACIONA	1	2	3	4	5	6	7
CAPACITATS	COMPETÈNCIES CLAU						
01. Distingix auditivament tipus de música i els anomena *	X			X			X
02. Distingix auditivament els principals períodes i els anomena	X			X			X
03. Distingix auditivament i anomena els instruments *							
04. Distingix auditivament els tipus bàsics de veu							
05. Reconeix auditivament les qualitats del so *							
06. Distingix auditivament relacions (=, ≈ i ≠) *				X			X
07. Distingix en partitura relacions (=, ≈ i ≠) *				X			X
08. Distingix visualment i anomena instruments de l'orquestra simfònica *							
09. Reconeix en partitura altura, duració i intensitat							X
10. Coneix vocabulari bàsic de música i cultura *	X				X		X
11. Coneix vocabulari avançat de música i cultura							
12. Reconeix visualment i anomena elements de la cultura musical *	X				X		X
13. Interpreta ritmes adequats a la seua edat *							X
14. Interpreta ritmes amb partitures no convencionals *							
15. Inventa ritmes adequats a la seua edat *							
16. Reconeix les notes en clau de SOL *							X
17. Reconeix les notes en clau de FA							
18. Entona escales bàsiques amb acompanyament *							X
19. Entona cançons del repertori infantil, tradicional i popular *							X
20. Llig sense entonar: blanques, negres, corxeres... *							X
21. Reconeix formes alternatives de representació musical *				X			X
22. Reconeix els elements bàsics del llenguatge musical i els anomena *	X						X
23. Reconeix en partitura l'esquema formal				X			X
24. Utilitza la digitació bàsica de la flauta dolça *							X
25. Repetix en eco motius rítmic/melòdics *				X			X
26. Identifica motius rítmic/melòdics *							X
27. Interpreta partitures adequades a la seua edat amb instruments escolars *							X
28. Es mou de forma adequada responent a distints estímuls sonors *				X			X
29. Memoritza coreografies i participa en balls i danses *							
ALTRES CAPACITATS							
30. Participa activament en l'audició d'obres del repertori clàssic *					X		X
31. Reconeix i entona intervals *				X			X
32. Disfruta amb la interpretació de peces vocals junt amb els seus companys					X		X

(Les capacitats relatives a Primària estan assenyalades amb asterisc)

COMPETÈNCIES CLAU segons la Recomanació 2006/962/EC, del Parlament Europeu i del Consell, de 18 de desembre del 2006: 1) Competència lingüística. 2) Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia. 3) Competència digital. 4) Aprendre a aprendre. 5) Competències socials i cíviques. 6) Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor. 7) Consciència i expressions culturals.

2

Conserves musicals: Gravació i reproducció del so

- Saps el que és un gramòfon? I un radiocasset?
- Saps qui era Edison? Coneixes algun invent seu?
- Tens algun aparell amb què es puguin gravar sons? Has gravat sons o música alguna vegada?
- Podries explicar el que és una escala?

14

INTERROGANTS DE PARTIDA

Saps el que és un gramòfon? I un radiocasset? Saps qui era Edison? Coneixes algun invent seu? Tens algun aparell amb què es puguin gravar sons? Has gravat sons o música alguna vegada? Podries explicar el que és una escala?

CONTINGUTS

Música i mitjans: ràdio, televisió, cine i publicitat.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Conèixer i valorar el paper de la música en els mitjans de difusió i comunicació.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Coneix els principis bàsics de la gravació i reproducció sonora.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Aprofitar per a incorporar i anar fixant la terminologia d'aparells gravadors i reproductors del so, utilitzant-la amb propietat: fonògraf, gramòfon, radiocasset, tocadiscos... Si el professor o el centre disposara d'algun radiocasset o tocadiscos, aprofitar per a ensenyar-ho.
- Els principals invents patentats per Edison van anar: el làmpada de filament incandescent (pereta), el fonògraf i el kinetoscòpio, un aparell reproductor de cine individual.

La màquina parlant

En 1877 l'inventor nord-americà Thomas Alva Edison va patentar un aparell en què es podien gravar i reproduir sons: el fonògraf. Pocs anys després l'invent, al què alguns anomenaven "màquina parlant", va començar a utilitzar-se per a gravar i reproduir música.

Síntesi del funcionament del fonògraf

- El so s'arregla en una botzina.
- La vibració del so es transmet a una agulla.
- L'agulla grava solcs en un disc de cera mogut per una maneta.
- Al girar la maneta, l'agulla passa de nou pels solcs i reproduceix el so gravat a través de la botzina.

Evolució de la gravació i la reproducció sonora

Després del fonògraf es van inventar una sèrie de sistemes i aparells per a millorar la qualitat del so i augmentar la capacitat dels suports.

Reconeix el que sona

Escolta la gravació i comenta les mostres sonores que conté.

5

MANDAT

Pista 6

Escolta la gravació i comenta les mostres sonores que conté.

CONTINGUTS

Música i mitjans: ràdio, televisió, cine i publicitat.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Conèixer i valorar el paper de la música en els mitjans de difusió i comunicació.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Coneix els principis bàsics de la gravació i reproducció sonora.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Al principi Edison no es va donar compte de les possibilitats musicals del fonògraf i este aparell es va utilitzar en les oficines per a dictar cartes a les secretàries. Poc de temps després, Edison va perfeccionar el fonògraf i va començar a gravar música i a vendre els rotllos gravats.
- Si és possible, portar a l'aula diferents suports de gravació: disc de pissarra, de vinil, cinta de cassete, disc compacte (CD)... de manera que els alumnes puguin veure.

Reconeix el que sona (Solucionari): 1 Gravació de començaments del segle XX; 2 Disc (ratllat) d'al voltant de 1950; 3 Gravació reproduïda a una velocitat major; 4 Gravació reproduïda a una velocitat menor.

MANDAT

Interpreta el següent ritme amb "TA". Primer fes-ho lentament i comptant en veu alta "un" en els silencis de negra i "i" en els de corxera.

CONTINGUTS

El compàs, les parts fortes i dèbils i les notes a contratemps.

CRITERIS D'AVUACIÓ

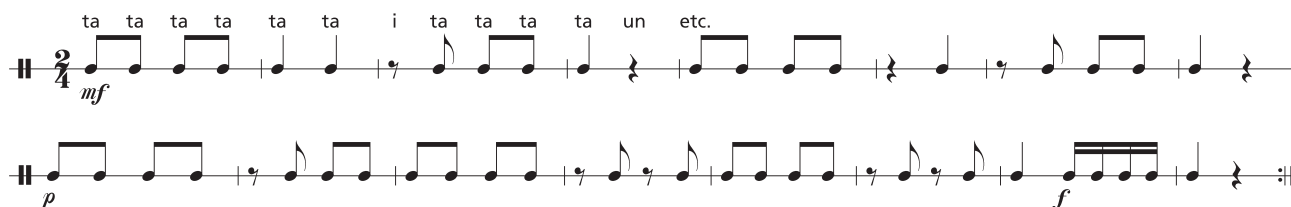
Reconèixer i reproduir seqüències rítmiques.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE

Llig i practica ritmes adequats al seu nivell.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Una vegada assimilat el concepte (les parts o fraccions forts sempre són els imparells), procedirem a la lectura rítmica. Per a fer-la correctament, marcarem els silencis de negra i corxera dient "un" i "i", tal com s'indica en el llibre de l'alumne:

MANDAT

No té.

CONTINGUTS

Les escales. Concepte i tipus.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Reconèixer i entonar l'escala de Do major.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE

Practica i entona escales, intervals i melodies senzilles.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Assegurar-se que el concepte d'escala està correctament comprés. Oposar una successió "ordenada" de sons a una altra "desordenada", escrivint ambdós en la pissarra.
- Repasar el concepte de "to" i "semitò" en un teclat virtual o en un teclat dibuixat en la pissarra.
- Solfejar, primer rítmicament i després melòdicament (dient i entonant el nom de les notes) les dos melodies proposades.

2

Llenguatge musical

Parts i fraccions fortes i dèbils del compàs

En els compassos de 2/4 i 4/4 es consideren temps forts els imparells i dèbils els pares. En el compàs de 3/4 es considera fort el primer temps i dèbils els dos restants.

Si subdividim en dos fraccions cada part del compàs, considerem forts les fraccions imparells i dèbils les pares.

Notes a contratemps

S'anomenen notes a contratemps a aquelles que van precedides per un silenci, sempre que el silenci estigui situat en una part o fracció forta i la nota en dèbil.

- Observa els casos següents:

- Interpreta el següent ritme amb "TA". Primer fes-ho a poc a poc i explicant en veu alta "un" en els silencis de negra i "i" en els de corxera.

16

Les escales

Què és una escala?

Una escala és una sèrie ordenada de sons. Per a crear una peça musical, els compositors trien una escala determinada com a punt de partida i combinen lliurement les seues notes.

Quants tipus d'escales existeixen?

Hi ha molts tipus d'escales, les més usuals són l'escala major i l'escala menor. Les escales es diferencien unes d'altres pel nombre de notes que contenen i pels intervals que separen aquestes notes entre si.

Què és l'escala de Do major?

Podem construir qualsevol escala partint de qualsevol de les dotze notes del sistema musical (do, re, mi, fa, sol, la, si, etc.).

L'escala de Do, comença en la nota do i conté set notes separades entre si per tons () i semitons ().

Les notes d'una escala s'anomenen generalment "graus" i es numeren amb números romans. Cada grau de l'escala té, a més, un nom propi, sent els més usuals els del I (Tonica), IV (Subdominant) i V (Dominant) graus.

Heus ací dos exemples de melodies basades en l'escala de Do major. Comprova que apareixen totes les notes de l'escala en tots dos casos i, després, entona-les amb ajuda del teu professor.

Ca ca (J. Offenbach)

Els pollets (Popular)

2

Audició

Yes, Sir, that's my baby (xarleston)
de W. Donaldson y G. Khan

Les primeres gravacions musicals

A principis del segle XX molta gent volia tindre un aparell per poder escoltar a casa les seues peces musicals favorites d'òpera, jazz o música popular. A poc a poc els fonògrafs amb cilindre de cera van ser substituïts per gramòfons amb discos de pissarra que oferien una major qualitat.

En aquest temps van sorgir les principals companyies discogràfiques com la nord-americana Columbia Records, l'alemanya Deutsche Gramophon, especialitzada en música clàssica, i una britànica anomenada His Master's Voice. La imatge d'aquesta marca era un gos apuntat a la botzina d'un fonògraf.

El xarleston i els «bojos anys 20»

En la dècada de 1920 es va posar de moda el xarleston, un ball anomenat així perquè va sorgir en la ciutat de Xarleston (Carolina del Sud, EE.UU.). És una dansa eixelebrada i divertida que es va estendre també a Europa després de la Primera Guerra Mundial.

El xarleston es pot ballar solament, en parelles o en grup, amb graciosos moviments de braços i peus. Quan es fa en grup, els moviments han de sincronitzar-se perquè tots els participants facen les mateixes figures. El xarleston més conegut és Yes, Sir. La versió en castellà es titulava Mamá, compra'm unes botes.

Yes, Sir (letra)

(A1) Yes Sir, that's my baby.
No Sir, I don't mean maybe.
Yes Sir, that's my baby now.

(A2) Yes sir, we've decided.
No Sir, we won't hide it.
Yes sir, you're invited now.

(B) By the way, by the way,
When we reach the preacher
I'll say with feeling.

(A3) Yes sir, that's my baby.
No Sir, I don't mean maybe.
Yes Sir, that's my baby now.

Versión en castellano

(A1) Mamá, compra me unas botas
que las tengo rotas
de tanto bailar.

(A2) Es el ritmo jaranero
que hoy al mundo entero
quiere dominar.

(B) Charleston, charleston,
como alegras mi corazón.

(A3) Mamá, compra me unas botas
que estas están rotas
por el charleston.

2

Guia per a l'audició

Es tracta d'un arrelament per a orquestra de jazz del xarleston Yes, Sir, en el que podem distingir fàcilment l'estructura i els instruments principals.

• Escolta la gravació i segueix el musicograma marcant el pols ■ i comptant els compassos (1, 2, 3...). Cada parella de ball representa un compàs.

A1

A2

B

A3

Improvisacions

A1, A2

B

A3

Repeteix A1 - A2 - B - A3

MANDAT

Escolta la gravació i segueix el musicograma marcant el pols i comptant els compassos (1, 2, 3...). Cada parella de ball representa un compàs.

CONTINGUTS

Les obres musicals del repertori popular.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Escoltar i valorar obres musicals de diferents èpoques i estils, utilitzant un vocabulari precís.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE

Escolta amb atenció i participa en activitats d'audició activa.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Si és possible, projectar algun vídeo en què es pugui veure ballar xarleston. Hi ha diversos vídeos en la xarxa del xarleston de la unitat. Bastarà de teclejar *Yes Sir charleston*. Valorar, en este cas, l'opció d'invitar a algun alumne a imitar el ball.
- Per a distingir les parts A i B, el millor serà cantar damunt de la gravació, bé el text en anglés o en castellà.
- Projectar el musicograma i seguir-ho activament (comptant compassos) mentres ho assenyalava el professor.

MANDAT

Escolta i aprén aquesta cançó.

CONTINGUTS

El cançoner infantil popular.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Entonar i acompanyar rítmicament cançons del repertori popular.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE

Practica ritmes i entona melodies adequats al seu nivell.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Escoltar primer la cançó, palmejant en la part indicada en la partitura amb:

- Escoltar una altra vegada la cançó palmejant i corejant: "Tralará", "Cha, cha, chá", "Ja, ja, já", etc.
- Fer el mateix, acompanyant amb gestos coreogràfics (que poden inventar els propis alumnes) cada una de les exclamacions.
- Aprendre la cançó amb tot el seu text i interpretar-la sobre la base musical.

Partitura en pàgina 49.

MANDAT

Per a obtenir les notes greus de la flauta dolça has de bufar suaument i assegurar-te de tindre ben tapats tots els forats. Els següents exercicis, practicats lentament, t'ajudaran a familiaritzar-te amb elles.

CONTINGUTS

La flauta dolça i la seua tècnica bàsica.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Assimilar la tècnica bàsica de la flauta dolça.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE

Utilitza els instruments com a font d'expressió musical.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Realitzar exercicis previs d'emissió, fent notes llargues amb un bufit suau amb les notes *do*, *re*, *mi* i *fa*.
- Dictar per parts l'exercici previ perquè els alumnes responguen en eco en motius melòdics de dos compassos.
- Fixar-se en l'estructura de la peça: Intro – A1 – A2 – B – C (=A3).

2
Cançó
Si tú tienes muchas ganas (Popular)

• Escolta i aprén aquesta cançó:

1. Si tú tienes muchas ganas de cantar,
¡TRALARÁ!
si tú tienes muchas ganas de cantar,
¡TRALARÁ!
si tú tienes la razón y no hay oposición,
no te quedes con las ganas de cantar,
¡TRALARÁ!
2. Si tú tienes muchas ganas de bailar,
¡CHA, CHA, CHÁ!
si tú tienes muchas ganas de bailar,
¡CHA, CHA, CHÁ!
si tú tienes la razón y no hay oposición,
no te quedes con las ganas de bailar,
¡CHA, CHA, CHÁ!
3. Si tú tienes muchas ganas de reír,
¡JA, JA, JÁ!
si tú tienes muchas ganas de reír,
¡JA, JA, JÁ!
si tú tienes la razón y no hay oposición,
no te quedes con las ganas de reír,
¡JA, JA, JÁ!
4. Si tú tienes muchas ganas de llorar,
¡AY, AY, AY!
si tú tienes muchas ganas de llorar,
¡AY, AY, AY!
si tú tienes la razón y no hay oposición,
no te quedes con las ganas de llorar,
¡AY, AY, AY!
5. Si tú tienes muchas ganas de besar,
¡MUA, MUA, MUA!
si tú tienes muchas ganas de besar,
¡MUA, MUA, MUA!
si tú tienes la razón y no hay oposición,
no te quedes con las ganas de besar,
¡MUA, MUA, MUA!
6. Si tú tienes muchas ganas de jugar,
¡DE JUGAR!
si tú tienes muchas ganas de jugar,
¡DE JUGAR!
si tú tienes la razón y no hay oposición,
no te quedes con las ganas de jugar,
¡DE JUGAR!

• Escolta de nou la cançó i canta-la amb gestos, segons la lletra.

2
Flauta dolça

Posicions (notes greus)

• Per a obtenir les notes greus de la flauta dolça has de bufar suaument i assegurar-te de tindre ben tapats tots els forats. Els següents exercicis, practicats lentament, t'ajudaran a familiaritzar-te amb elles.

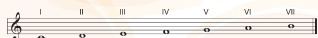
Yes, Sir
W. Donaldson/Adaptación: Vicente Gil

Activitats

1. Explica esquemàticament al teu quadern el funcionament del fonògraf.
2. Ordena cronològicament aquestos sistemes de reproducció i gravació sonora.
Gramòfon - MP3 - Tocabiscos - CD - Fonògraf - Casete
3. Dels quatre temps d'un compàs de 4/4, quin o quins es consideren forts?
a) L'1
b) L'1 i el 3
c) El 2
d) El 2 i el 4

4. Quin grau de l'escala rep el nom de Dominant?

5. Copia al teu quadern les afirmacions sobre el xarleston que siguen certes.
a) Apareix en la dècada de 1920.
b) Sorgeix a Europa i s'estén després als Estats Units.
c) Es tracta d'un ball lent i solemne.
d) Pot ballar-se només, en parella o en grups.

PROPOSTA D'INVESTIGACIÓ

Confecciona un pòster a base d'imatges de fonògrafs i gramòfons que incloga alguna dada sobre ells, com la marca de l'aparell, l'any de fabricació, etc.

Trobaràs més activitats en www.photocart.com/publices

MANDAT

Veure SOLUCIONARI.

CONTINGUTS

Activitats de la unitat.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Recordar els continguts de la unitat.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Resumix oralment i per escrit alguns dels continguts apresos en la unitat i participa en les activitats proposades.

SOLUCIONARI

1. Explica esquemàticament al teu quadern el funcionament del fonògraf. R.: 1r El so s'arregla en una botzina. 2n La vibració del so es transmet a una agulla. 3r L'agulla grava solcs en un disc de cera mogut per una maneta. 4t Al girar la maneta, l'agulla passa de nou pels solcs i reproduïx de nou el so gravat a través de la botzina.
2. Ordena cronològicament aquestos sistemes de reproducció i gravació sonora. R.: 1r Fonògraf. 2n Gramòfon. 3r Tocabiscos. 4t. Casete. 5t CD. 6t. MP3.
3. Dels quatre temps d'un compàs de 4/4, quin o quins es consideren forts? R.: b) L'1 i el 3.
4. Quin grau de l'escala rep el nom de Dominant? R.: El V grau.
5. Copia al teu quadern les afirmacions sobre el xarleston que siguen certes. R.: a) Apareix en la dècada de 1920 (Sí). b) Sorgeix a Europa i s'estén després als Estats Units (No). c) Es tracta d'un ball lent i solemne (No). d) Pot ballar-se sol, en parella o en grups (Sí).
6. Confecciona un pòster a base de fonògrafs i gramòfons que incloga alguna dada sobre ells.

MANDAT

Llegir i comentar la informació que apareix.

CONTINGUTS

Aprenentatge informal i recreatiu de continguts de música i cultura.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Participar en l'activitat llegint i/o comentant els continguts de la pàgina.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Valora l'activitat i participa en ella.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

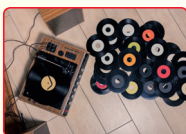
- Pot trobar-se la primera gravació d'Edison en Internet teclejant: *Mary had a little lamb Edison*.
- La paraula "festa" es va utilitzar en la dècada de 1960 i 1970 i després va caure en desús.
- Pot ser interessant que els alumnes coneguen el que significa "patentar" o "registrar" un invent. Este tràmit consistix a deixar constància oficial de l'invent i la seua autoria per a poder beneficiar-se dels drets que genere el dit invent.

El món de la música

Les primeres gravacions

En 1860 un inventor francès va realitzar la primera gravació de la història en un aparell anomenat "fonoautògraf". Es tractava de la cèlebre cançó infantil francesa *Au clair de la lune*. Alguns anys després, Edison va estrenar el seu fonògraf recitant el text d'una altra famosa cançó infantil: *Mary had a little lamb*.

Les festes

En els anys 1950/60, el tocadiscs era el reproductor musical habitual. La joventut d'aquella època es reunia en les seues cases o en algun local per a beure, prendre algun refresc i, sobretot, ballar amb la música dels seus artistes o grups favorits. Aquestes reunions van rebre el nom de "festes" i en elles s'utilitzaven tres tipus de discos: els singles, de dos cançons, els "EP", de quatre, i els "LP", amb sis cançons per cada cara del disc.

Altres invents del segle XIX

A més del fonògraf i el gramòfon, les últimes dècades del segle XIX van comportar una gran quantitat d'invents que van canviar considerablement la vida de les persones, com la màquina de cosir, el submarí, la fotografia o el cine. En 1888, un cirurgià irlandès de cognom "Dunlop" va patentar les llandes de goma que facilitarien enormement la circulació de les bicicletes i els cotxes. L'inventor més prolífic va ser sens dubte Thomas Alva Edison, que va arribar a patentar més de mil artefactes.

OBJECTIUS DE LA UNITAT

- Conèixer i valorar el paper de la música en els mitjans de difusió i comunicació.
- Reconèixer i reproduir seqüències rítmiques.
- Reconèixer i entonar l'escala de Do major.
- Escoltar i valorar obres musicals de diferents èpoques i estils, utilitzant un vocabulari precís.
- Entonar i acompanyar rítmicament cançons del repertori popular.
- Assimilar la tècnica bàsica de la flauta dolça.

CAPACITATS MUSICALS RELACIONADES AMB LES COMPETÈNCIES CLAU

COMPETÈNCIA AMB QUÈ ES RELACIONA	1	2	3	4	5	6	7
CAPACITATS	COMPETÈNCIES CLAU						
01. Distingix auditivament tipus de música i els anomena *	X			X			X
02. Distingix auditivament els principals períodes i els anomena							
03. Distingix auditivament i anomena els instruments *							
04. Distingix auditivament els tipus bàsics de veu							
05. Reconeix auditivament les qualitats del so *							X
06. Distingix auditivament relacions (=, ≈ i ≠) *				X			X
07. Distingix en partitura relacions (=, ≈ i ≠) *				X			X
08. Distingix visualment i anomena instruments de l'orquestra simfònica *							
09. Reconeix en partitura altura, duració i intensitat							X
10. Coneix vocabulari bàsic de música i cultura *	X				X		X
11. Coneix vocabulari avançat de música i cultura							
12. Reconeix visualment i anomena elements de la cultura musical *	X				X		X
13. Interpreta ritmes adequats a la seua edat *							X
14. Interpreta ritmes amb partitures no convencionals *							
15. Inventa ritmes adequats a la seua edat *							
16. Reconeix les notes en clau de SOL *							X
17. Reconeix les notes en clau de FA							
18. Entona escales bàsiques amb i sense acompanyament *							X
19. Entona cançons del repertori infantil, tradicional i popular *							X
20. Llig sense entonar: blanques, negres, corxeres... *							X
21. Reconeix formes alternatives de representació musical *				X			X
22. Reconeix els elements bàsics del llenguatge musical i els anomena *	X						X
23. Reconeix en partitura l'esquema formal				X			X
24. Utilitza la digitació bàsica de la flauta dolça *							X
25. Repetix en eco motius rítmic/melòdics *				X			X
26. Identifica motius rítmic/melòdics *							X
27. Interpreta partitures adequades a la seua edat amb instruments escolars *							X
28. Es mou de forma adequada responent a distints estímuls sonors *							
29. Memoritza coreografies i participa en balls i danses *							
ALTRES CAPACITATS							
30. Participa activament en l'audició d'obres musicals *					X		X
31. Coneix i valora el paper de la música en els mitjans audiovisuals	X			X			X
32. Disfruta amb la interpretació de peces vocals junt amb els seus companys					X		X

(Les capacitats relatives a Primària estan assenyalades amb asterisc)

COMPETÈNCIES CLAU segons la Recomanació 2006/962/EC, del Parlament Europeu i del Consell, de 18 de desembre del 2006: 1) Competència lingüística. 2) Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia. 3) Competència digital. 4) Aprendre a aprendre. 5) Competències socials i cíviques. 6) Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor. 7) Consciència i expressions culturals.

3

Un art dins d'un altre art: La música i el cine

- Sabies que les primeres pel·lícules eren completament mudes?
- Creus que la música pot contribuir a l'èxit d'una pel·lícula? I al revés?
- Coneixes el nom d'algun compositor de música de cine? Pots xiular o taral·larejar la música d'alguna pel·lícula?
- Saps què és una síncope?

34

INTERROGANTS DE PARTIDA

Sabies que les primeres pel·lícules eren completament mudes? Creus que la música pot contribuir a l'èxit d'una pel·lícula? I al revés? Coneixes el nom d'algun compositor de música de cine? Pots xiular o taral·larejar la música d'alguna pel·lícula? Saps què és una síncope?

CONTINGUTS

Música i mitjans: ràdio, televisió, cine i publicitat.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Conèixer i valorar el paper de la música en els mitjans de difusió i comunicació.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Aprécia la música en el cine i coneix els seus orígens.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Triar algun fragment molt conegut de música cinematogràfica i proposar un xicotet joc consistent a endevinar el títol de la pel·lícula i/o el gènere (acció, misteri, ciència-ficció, comèdia, drama, western...).
- Demanar als alumnes que expressen els seus gustos cinematogràfics, així com el títol de les seues pel·lícules favorites, tractant de taral·larejar algun fragment de la seua banda sonora.

El cinematògraf

En 1895 dos germans francesos, August i Luis Lumière, van patentar una màquina que gravava i projectava imatges en moviment. Aquest invent el van anomenar cinematògraf. La primera pel·lícula que van rodar durava uns pocs minuts i en ella es veia a un grup d'obres eixir de la seua fàbrica. Aquest xicotet documental va ser presentat per primera vegada en *El gran Cafè de París*.

El cine mut i la música

Les primeres pel·lícules eren mudes, ja que no tenien so, excepte el soroll del projector. No obstant això, els empresaris de les sales de cine no van tardar a adonar-se que les pel·lícules podrien resultar més amenes afegint-los música. D'aquesta manera, van començar a contractar pianistes, i a vegades fins una orquestra, per acompanyar les projeccions.

Els músics podien improvisar, usar peces del repertori clàssic o interpretar partitures especialment editades per al seu ús al cine. Aquestes peces estaven organitzades per escenes com "batalles", "persecucions" o "escenes d'amor".

Entre les pel·lícules més populars d'aquesta primera època es troben les protagonitzades pels actors còmics Buster Keaton o Charles Chaplin "Charlot".

La primera pel·lícula parlada

En 1927 s'aconsegueix una cosa molt important: sincronitzar la música i els diàlegs amb la imatge. La primera pel·lícula parlada de la història del cine és *El cantor de jazz*. El so es va gravar en un disc, i la reproducció del qual en un gramòfon que es sincronitzava amb la imatge del projector. Aquest invent va tindre una curta vida ja que al poc de temps es va aconseguir incloure la imatge i el so en una mateixa cinta.

Reconeix el que sona

Escolta tres fragments musicals amb piano, creats per acompanyar pel·lícules mudes. Quin tipus d'escena et suggereix cadascun d'ells?

MANDAT

Pista 11

Escolta tres fragments musicals amb piano, creats per acompanyar pel·lícules mudes. Quin tipus d'escena et suggereix cadascun d'ells?

CONTINGUTS

Música i mitjans: ràdio, televisió, cine i publicitat.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Conèixer i valorar el paper de la música en els mitjans de difusió i comunicació.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Aprécia la música en el cine i coneix els seus orígens.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Per fortuna es conserven els primers curts dels germans Lumière. Poden veure's en Youtube teclejant *Lumière Brothers First Films*. Es tracta de pel·lícules d'un o dos minuts amb escenes de la vida quotidiana (eixida d'una fàbrica, una partida de cartes, arribada d'un tren...) acompanyades per un piano.
- També és possible veure alguna escena cantada d'*El cantor de jazz*, com la cèlebre escena en què interpreta una cançó dedicada a sa mare. Teclejar: *The jazz singer mammy*.

Reconeix el que sona (Solucionari): resposta lliure.

MANDAT

- 1) Observa els exemples.
- 2) Practica els següents exercicis rítmics. Cal tindre en compte que el resultat ha de ser el mateix en ambdós casos.
- 3) Tots els exemples següents contenen alguna síncope. Escolta el teu professor i digues quin d'ells ha tocat.

CONTINGUTS

Les síncope.

CRITERIS D'AVUACIÓ

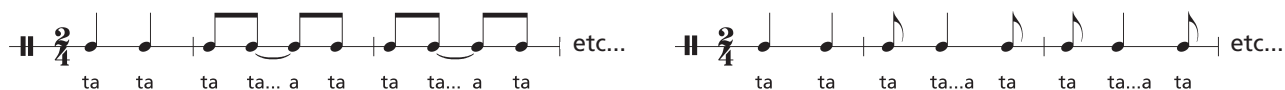
Reconéixer i reproduir seqüències rítmiques.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE

Llig i practica ritmes adequats al seu nivell.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- El concepte de síncope està íntimament associat al reconeixement de les parts o fraccions fortes/dèbils d'un compàs. La seua pràctica (també la seua teoria) és, possiblement, una de les primeres dificultats que han de superar els estudiants de música.
- Per a facilitar la seua lectura al començament, podem descompondre cada síncope en dos síl·labes, dient "ta-a", com s'indica en l'exemple següent:

MANDAT

Observa els exemples i comprova que els semitons es troben entre els graus III-IV i VII-I', com en l'escala de Do major. Entona després les melodies amb ajuda del teu professor.

CONTINGUTS

Les escales. Concepte i tipus.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Reconéixer i entonar les escales de Sol major i Fa major.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE

Practica i entona escales, intervals i melodies senzilles.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- L'associació entre l'explicació visual i el resultat sonor és absolutament imprescindible i, amb tota seguretat, resultarà prou “abstracta” per a la major part dels alumnes. Com es va fer amb l'escala de Do major, és molt recomanable utilitzar un teclat virtual.
- Solfejar, primer rítmicament i després melòdicament la melodia proposada al final, la qual pertany a la cèlebre cançó *El rellotge del iaio*. Si es vol, pot aplicar-se-li la lletra següent: “El meu iaio tenia un rellotge de paret. Se'l van comprar quan va nèixer”.

3

Llenguatge musical

Les síncope

Tenint en compte les parts o fraccions fortes i dèbils del compàs, anomenem síncope a aquelles notes que apareixen en temps o fracció dèbil i es prolonguen sobre un temps o fracció fort. Observa els exemples:

a) b) c)

d) e) f)

- Practica els següents exercicis rítmics. Cal tindre en compte que el resultat ha de ser el mateix en tots dos casos.

a) b)

- Tots els exemples següents contenen alguna síncope. Escolta el teu professor i digues quin d'ells ha tocat.

1) 2)

3) 4)

5) 6)

3

Altres escales majors

Podem formar escales majors a partir de qualsevol nota. Per a construir escales majors comencem en qualsevol nota que no siga do, utilitzem sostinguts o bemolls.

- Observa els exemples i comprova que els semitons es troben entre els graus III-IV i VII-*8*, com en l'escala de *Do major*. Entona després les melodies amb ajuda del teu professor.

L'escala de *Sol major*: Comença en *sol* i porta el *fa* sostingut.

Melodia en *Sol major*

El sostingut que apareix al començament del pentagrama, en la quinta línia, ens indica que qualsevol *fa* que aparega serà sostingut.

L'escala de *Fa major*: Comença en *fa* i porta el *si* bemoll.

Melodia en *Fa major*

El bemoll que apareix al començament del pentagrama, en la tercera línia, ens indica que qualsevol *si* que aparega serà bemoll.

23

3 Audició

La invenció de Hugo, de Howard Shore

La banda sonora

Sovint utilitzem aquest terme per a referir-nos a la música d'una pel·lícula. En realitat, la banda sonora, pròpiament dita, conté a més de la música, els diàlegs i els efectes de so. Seria més correcte, per tant, parlar de "banda sonora musical" quan vulguem referir-nos únicament a la música.

Funció de la música en les pel·lícules

La principal funció de la música en una pel·lícula és sens dubte reforçar el valor de les imatges. Però també s'utilitza per a situar una escena en un lloc o època determinats.

Una banda sonora musical pot contindre temes originals, creats expressament pel compositor per a la pel·lícula, i també peces o cançons ja existents.

Howard Shore, autor de la banda sonora musical de La invenció de Hugo

La música de *La invenció de Hugo* és obra del compositor canadenc Howard Shore, autor també de la banda sonora musical de la trilogia *El Senyor dels anells* i *L'Hobbit*, entre altres.

A més dels temes originals, Shore utilitza també peces i cançons de l'època en què es desenvolupa la pel·lícula.

La pel·lícula va ser nominada per a l'Oscar a la millor banda sonora original de l'any 2012, però finalment no ho va aconseguir.

Argument

La invenció de Hugo és una preciosa pel·lícula, quasi un conte de fades, en la que es narren les peripècies d'un xiquet orfe anomenat Hugo Cabret. La història es desenvolupa al voltant d'una estació de tren a París durant la dècada de 1930.

Hugo és fill d'un rellotger aficionat als automats (joguets de corda) i tot el seu interès és completar la reparació d'un d'aquests automats que son pare va deixar sense acabar al morir.

3 Homenatge al cine

En realitat la pel·lícula és un homenatge al propi cine. En ella apareixen diversos fragments o referències a pel·lícules de l'època del cine mut. El personatge clau de la pel·lícula és, precisament, Georges Méliès, un cèlebre cineasta francès de començaments del segle XX.

Els temes musicals de La invenció de Hugo

La banda sonora musical de *La invenció de Hugo* està formada per diversos temes musicals que es repeteixen en major o menor mesura al llarg de la pel·lícula i amb diferents instrumentacions.

El tema musical més important és el dedicat a l'autòmat. Sempre sona quan ell apareix en pantalla. El compositor utilitza sovint l'acordió en la banda sonora, la qual cosa dona unitat a la música i resalta el to nostàlgic de la història. Aquest instrument es relaciona generalment amb la música francesa i amb París en particular.

A més de Hugo, aquestos són els protagonistes de la pel·lícula:

Isabelle, amiga de Hugo

Autòmat

Georges Méliès

El policia de l'estació

Guia de l'audició

- El tema de l'autòmat comença amb tretze notes que es repeteixen quasi idènticament dos vegades. Taral·lreja-ho amb ajuda del teu professor.
- Després escolta el fragment de la gravació i alça la mà quan ho reconegues.
- A més del tema de l'autòmat, el fragment conté altres temes de la pel·lícula i, al final, escoltem l'inici d'una "musette", espècie de vals parisenc molt característic.

Tema de l'autòmat

MANDAT

- 1) Taral·lreja amb ajuda del teu professor el tema de l'autòmat que es repetix quasi idènticament dos vegades.
- 2) Després escolta el fragment de la gravació i alça la mà quan ho reconegues.

CONTINGUTS

Banda sonora musical.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Escoltar i valorar un fragment d'una banda sonora musical.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE

Escolta amb atenció i participa en activitats d'audició activa.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- *La invenció de Hugo* és una pel·lícula molt recomanable per a projectar en l'aula, tant des del punt de vista cinematogràfic com per la música i els valors que tanca la història.
- Les seues referències als inicis del cine la fan especialment adequada als continguts d'esta unitat. D'entre totes estes referències destacarem:
 - L'aparició del propi Méliès i la seua celebèrrima i icònica pel·lícula *Viatge a la lluna*.
 - Els variats senyals que el director fa al cine mut, com l'escena en què Hugo es penja de les manilles del rellotge, com ho fera Harold Lloyd en *L'home mosca* (1923).
 - Un xicotet homenatge a Camille Saint-saëns (que passa per ser el primer gran compositor que fa la música d'una pel·lícula) i la composició de la qual (*Dansa Macabra*) servix com a fons a una sèrie d'escenes mudes.
 - La inclusió de les primeres pel·lícules dels germans Lumière, com la del tren entrant en l'estació.
 - L'ambient de les barraques de fira on es feien les exhibicions cinematogràfiques quan encara no hi havia pròpiament cines.
- A nivell musical destaca el tema principal, associat en un principi a l'autòmat, però que al final es convertix en el fil conductor de la música de la pel·lícula, i el tema del policia de l'estació, grotesc i entretallat, amb el fagot com un dels instruments protagonistes.
- Per a ajudar a fer que els alumnes reconeguen el tema de l'autòmat, s'aconsella solfejar-ho i taral·lrejar-ho abans amb ajuda del professor.

MANDAT

- 1) Escolta i aprén aquesta cançó exòtica.
- 2) Escolta de nou la cançó i acompanya-la amb un dels instruments d'aquest ostinato rítmic.

CONTINGUTS

El cançoner infantil didàctic.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Entonar i acompanyar rítmicament cançons infantils.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Practica ritmes i entona melodies adequats al seu nivell.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Escoltar la cançó en rogle, desplaçant-se lateralment i palmejant seguint el pols. Canviar de sentit després de cada bloc musical.
- Aprendre el text per imitació i, una vegada après, cantar-ho sobre la base musical amb apamament i desplaçament.
- Organitzar un grup perquè realitzi l'acompanyament, mentre un altre grup canta i balla.

Partitura en pàgina 50.

3
Cançó
Wa ené batunga (Vicente Gil)

• Escolta i aprén aquesta cançó exòtica:

Wa ené batunga, ¡Ba...tunga!
wa ené buyawa, ¡Ba...tunga!
wa ené batunga, ¡Ba...tunga!
buyawa mitsené, ¡Buyawa mitsené!

• Escolta de nou la cançó i acompanya-la amb un dels instruments d'aquest ostinato rítmic.

Crotals
Canoes
Panderero
Làmines agudes
Làmines greus

MANDAT

Practica cuidadosament aquestos exercicis. Repeteix diverses vegades cadascun d'ells i no oblidés els signes de respiració.

CONTINGUTS

La flauta dolça i la seua tècnica bàsica.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Assimilar la tècnica bàsica de la flauta dolça.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Utilitza els instruments com a font d'expressió musical.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Començar practicant el Fa# partint del Do, la qual cosa implicarà que es par-tix de tindre tapats tots els forats a destapar només el corresponent al dit índex de la mà dreta.
- Continuar amb els exercicis preparatoris, practicant el pas del Fa# al Sol.
- Fixar-se en l'estructura de la peça: Intro – A – B – B – C – D (= A). Els tres últims compassos són una xicoteta coda.

3
Flauta dolça

Posicions:

• Practica cuidadosament aquestos exercicis. Repeteix diverses vegades cadascun d'ells i no oblidés els signes de respiració.

Aura Lee Popular/Vicente Gil

Activitats

- En quin any van patentar el cinematògraf els germans Lumière?
1895 - 1985 - 1859 - 1958
- Copia al teu quadern el títol de la primera pel·lícula parlada de la història.
a) El cantor de jazz.
b) Les aventures del professor Mèlès.
c) Charlot en l'Oest.
d) Rebel·lió en la fàbrica.
- Completa al teu quadern la definició de síncope.
*Tenint en compte les parts o fraccions fortes i dèbils del compàs, anomenem síncope a aquelles notes que apareixen en temps o fracció i es prolonguen sobre un temps o fracció
- Explica al teu quadern en què s'assemblen i diferencien entre si les escales de Do major, Fa major i Sol major.

- Quins elements formen part de la banda sonora d'una pel·lícula? Copia'ls al teu quadern.

PROPOSTA D'INVESTIGACIÓ

Fes un treball d'una pàgina sobre un compositor de música de cine rellevant. Cita algunes dades biogràfiques, així com pel·lícules representatives i, si és el cas, premis. Inclou també alguna imatge.

Trobaràs més activitats en
www.psoicinfo.com/psoicinfo.es

MANDAT

Veure SOLUCIONARI.

CONTINGUTS

Activitats de la unitat.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

Recordar els continguts de la unitat.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Resumix oralment i per escrit alguns dels continguts apresos en la unitat i participa en les activitats proposades.

SOLUCIONARI

- En quin any van patentar el cinematògraf els germans Lumière? R.: 1895.
- Copia al teu quadern el títol de la primera pel·lícula parlada de la història. R.: a) El cantor de jazz.
- Completa al teu quadern la definició de síncope. R.: Tenint en compte les parts o fraccions fortes i dèbils del compàs, anomenem síncope a aquelles notes que apareixen en temps o fracció dèbil i es prolonguen sobre un temps o fracció forta.
- Explica al teu quadern en què s'assemblen i diferencien entre si les escales de Do major, Fa major i Sol Major. R.: S'assemblen que consten de set graus (notes) i en la distribució de tons i semitons. Es diferencien en la nota d'inici i, per tant, en la col·locació de totes les altres. Una altra diferència és que la de Sol major porta un sostingut i la de Fa major, un bemoll.
- Quins elements formen part de la banda sonora d'una pel·lícula? Copia'ls al teu quadern. R.: Diàlegs, efectes de so i música.
- Fes un treball d'una pàgina sobre un compositor de música de cine rellevant. R.: Lliure.

MANDAT

Llegir i comentar la informació que apareix.

CONTINGUTS

Aprenentatge informal i recreatiu de continguts de música i cultura.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

Participar en l'activitat llegint i/o comentant els continguts de la pàgina.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Valora l'activitat i participa en ella.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- El *Viatge a la lluna* de Georges Méliès es pot considerar com la primera pel·lícula de ciència-ficció de la història. Al nostre país vam tindre també un personatge semblant a Méliès, es anomenava Segon de Chomón i també va ser un mag dels efectes especials. Algunes de les seues pel·lícules poden veure's en Youtube.
- A propòsit dels efectes de so, pot proposar-se un xicotet treball d'investigació consistent en "inventar" algun efecte sonor i, posteriorment, gravar-ho.
- L'al·lusió a John Williams dona peu a buscar en Youtube el tràiler d'algunes de les pel·lícules a què va posar música i veure-ho en l'aula.

El món de la música

El mag del cine

Al director de cine francès Georges Méliès se li ha anomenat "mag del cine" per ser un dels primers a utilitzar efectes especials. Méliès concebia molts trucs d'il·lusionisme que va incorporar al rodatge de les seues pel·lícules per aconseguir, per exemple, que un personatge desapareguera o es transformara sobtadament. També va ser pioner del cine en color, ja que pintava a mà els fotogrames en blanc i negre. La seua pel·lícula més famosa és *Viatge a la lluna*, inspirada en un llibre de l'escriptor francès Jules Verne.

El secret dels efectes de so

Hi ha gravacions amb tot tipus d'efectes de so llestes per a ser utilitzades al cine o a la ràdio. Però també es poden "fabricar" efectes de so amb un poc d'enginy i imaginació. Heus ací alguns trucs:

- Per a imitar el so del foc, hauràs de fregar paper de cel·lofana contra un micròfon i partir furgadents també molt prop del micròfon.
- Per a imitar la marxa de tropes, utilitza una capseta de cartó amb graveta dins. Després hauràs d'agitar-la a la velocitat que et parega més adequada.

Premis per a les bandes sonores

En molts països hi ha festivals de cine en què es concedeixen premis a les millors pel·lícules de l'any. Els més famosos són els Oscar, als Estats Units. Aquests premis es concedeixen per especialitats com "millor pel·lícula", "millor actor principal" o "millor banda sonora original". El compositor John Williams (*Tauró*, *E.T.*, *Star Wars*...) és el que més vegades ha obtingut aquest premi.

A Espanya es concedeixen anualment els premis Goya. El compositor de bandes sonores més guardonat és el músic basc Alberto Eglesies, que també ha sigut en alguna ocasió nominat als Oscar.

OBJECTIUS DE LA UNITAT

- Conèixer i valorar el paper de la música en els mitjans de difusió i comunicació.
- Reconèixer i reproduir seqüències rítmiques.
- Reconèixer i entonar les escales de Sol major i Fa major.
- Escoltar i valorar un fragment d'una banda sonora musical.
- Entonar i acompanyar rítmicament cançons infantils.
- Assimilar la tècnica bàsica de la flauta dolça.

CAPACITATS MUSICALS RELACIONADES AMB LES COMPETÈNCIES CLAU

COMPETÈNCIA AMB QUÈ ES RELACIONA	1	2	3	4	5	6	7
CAPACITATS	COMPETÈNCIES CLAU						
01. Distingix auditivament tipus de música i els anomena *							
02. Distingix auditivament els principals períodes i els anomena							
03. Distingix auditivament i anomena els instruments *							
04. Distingix auditivament els tipus bàsics de veu							
05. Reconeix auditivament les qualitats del so *							
06. Distingix auditivament relacions (=, ≈ i ≠) *				X			X
07. Distingix en partitura relacions (=, ≈ i ≠) *				X			X
08. Distingix visualment i anomena instruments de l'orquestra simfònica *							
09. Reconeix en partitura altura, duració i intensitat							X
10. Coneix vocabulari bàsic de música i cultura *	X				X		X
11. Coneix vocabulari avançat de música i cultura							
12. Reconeix visualment i anomena elements de la cultura musical *	X				X		X
13. Interpreta ritmes adequats a la seua edat *							X
14. Interpreta ritmes amb partitures no convencionals *							
15. Inventa ritmes adequats a la seua edat *							
16. Reconeix les notes en clau de SOL *							X
17. Reconeix les notes en clau de FA							
18. Entona escales bàsiques amb i sense acompanyament *				X			X
19. Entona cançons del repertori infantil, tradicional i popular *							X
20. Llig sense entonar: blanques, negres, corxeres... *							X
21. Reconeix formes alternatives de representació musical *							
22. Reconeix els elements bàsics del llenguatge musical i els anomena *	X						X
23. Reconeix en partitura l'esquema formal				X			X
24. Utilitza la digitació bàsica de la flauta dolça *							X
25. Repetix en eco motius rítmic/melòdics *				X			X
26. Identifica motius rítmic/melòdics *							X
27. Interpreta partitures adequades a la seua edat amb instruments escolars *							X
28. Es mou de forma adequada responnent a diferents estímuls sonors *				X			X
29. Memoritza coreografies i participa en balls i danses *				X			X
ALTRES CAPACITATS							
30. Participa activament en l'audició d'obres musicals *					X		X
31. Coneix i valora el paper de la música en els mitjans audiovisuals	X			X			X
32. Disfruta amb la interpretació de peces vocals junt amb els seus companys					X		X

(Les capacitats relatives a Primària estan assenyalades amb asterisc)

COMPETÈNCIES CLAU segons la Recomanació 2006/962/EC, del Parlament Europeu i del Consell, de 18 de desembre del 2006: 1) Competència lingüística. 2) Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia. 3) Competència digital. 4) Aprendre a aprendre. 5) Competències socials i cíviques. 6) Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor. 7) Consciència i expressions culturals.

- Escoltes música habitualment? Quins aparells utilitzes?
- Saps el que és el sistema MIDI?
- Creus que és més fàcil escriure música per ordinador que amb llapis i paper?
- Saps el que és un treset?

INTERROGANTS DE PARTIDA

Ecoltes música habitualment? Quins aparells utilitzes? Saps el que és el sistema MIDI? Creus que és més fàcil escriure música per ordinador que amb llapis i paper? Saps el que és un treset?

CONTINGUTS

Les noves tecnologies i la música.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

Conèixer l'aportació de l'electrònica i la informàtica a l'art musical.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Valora l'aportació de l'electrònica i la informàtica a la música.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Aprofitar els aparells i dispositius de l'aula per a fer més comprensible la relació entre les noves tecnologies i la música. Per exemple, si haguera un teclat electrònic, mostrar algunes de les seues possibilitats.
- Resultaria molt eficaç fer una xicoteta demostració de l'edició de so i partitures en un ordinador que tinga els programes corresponents.

La revolució tecnològica del so

Durant el segle XX i el XXI es produeixen una sèrie d'avanços que afecten notablement la manera de crear la música, d'escriure-la, gravar-la, interpretar-la i, fins i tot, d'escoltar-la. Aquests són els més importants:

Els instruments electrònics

En les primeres dècades del segle XX es van inventar els primers instruments musicals que utilitzen l'energia elèctrica per a funcionar. El primer d'ells va ser el **theremin**. D'aquest instrument es diu que és l'únic que "es toca sense tocar-lo", ja que l'interpret ho fa sonant movent les mans prop d'una antena. El theremin s'ha utilitzat molt rarament, sobretot s'ha usat en les antigues pel·lícules de suspens i ciència ficció.

Poc després, va aparèixer la **guitarra elèctrica** i els **tedats electrònics**. Aquests dos tipus d'instruments es van fer molt populars, especialment en la música pop i rock.

El sistema MIDI

En l'actualitat, els instruments electrònics es comuniquen entre si i també amb els ordinadors per mitjà d'un sistema basat en la tecnologia digital que va ser inventat en 1980. Aquest sistema s'anomena **MIDI**. El significat d'aquestes sigles és "Musical Instruments Digital Interface".

Al tocar una melodia en el teclat, tota la informació sobre les notes (altura, intensitat, timbre i altres dades) viaja cap a l'ordinador a través dels cables MIDI.

Música en la xarxa

Internet és un sistema de comunicació per ordinador mitjançant el qual un usuari "penja" una sèrie de continguts que poden ser consultats posteriorment per la resta dels usuaris utilitzant un programa de cerca allotjat a l'ordinador. Gràcies a Internet és possible escoltar, veure o obtenir informació sobre música i artistes de qualsevol època i estil. També es poden comprar instruments i partitures o iniciar-se en la pràctica d'un instrument visualitzant tutorials gratuïts o de pagament.

Reconeix el que sona

Escolta alguns exemples d'instruments virtuals MIDI. Sabries identificar-los? Creus que imiten bé als instruments reals?

MANDAT

Pista 16

Escolta alguns exemples d'instruments virtuals MIDI. Sabries identificar-los? Creus que imiten bé als instruments reals?

CONTINGUTS

Les noves tecnologies i la música.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

Conèixer l'aportació de l'electrònica i la informàtica a l'art musical.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Valora l'aportació de l'electrònica i la informàtica a la música.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- El theremin, inventat per Léon Theremin en 1919 sona quan l'interpret apropa o allunya les seues mans a les dos antenes de què disposa. Perquè els alumnes puguin escoltar-ho i veure el seu funcionament, buscar algun vídeo en Internet.

Reconeix el que sona (Solucionari): 1 So de trompeta; 2 So de violí; 3 So de flauta; 4 So de pandereta; 5 So de violoncel; 6 So de fagot; 7 So de claus; 8 So de saxòfon; 9 So d'arpa.

MANDAT

- 1) Llig el següent exercici rítmic amb "TA" marcant el pols. Repeteix-ho després utilitzant paraules reals d'una, dos i tres síl·labes (fruites, animals, etc.).
- 2) Practica els següents exemples de compassos de 6/8 amb "TA" marcant el pols. Repeteix l'exercici utilitzant també paraules reals.

CONTINGUTS

El treset de corxeres i el compàs de 6/8.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Reconèixer i reproduir seqüències rítmiques.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Llig i practica ritmes adequats al seu nivell.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Hi ha múltiples possibilitats d'utilització de paraules i síl·labes rítmiques per a refermar el valor de les diverses figures i les seues combinacions. Les paraules suggerides en el llibre de l'alumne seran, sens dubte, de molta utilitat, encara que el professor pot utilitzar també altres. Per exemple:

Negra: "col", "ta" (o qualsevol paraula monosíl·laba).

Doble corxera "ti-ti".

Treset: "elefant".

4
Llenguatge musical

El treset de corxeres

Dins de les figures musicals, el treset forma part dels "grupets", o grups de valoració especial, que són grups de notes amb un valor diferent del que representen. La duració d'un treset de corxeres és de dos corxeres.

• Llig el següent exercici rítmic amb "TA" marcant el pols. Repeteix-ho després utilitzant paraules reals d'una, dos i tres síl·labes (fruites, animals, etc). Exemple:

• = Col • = Pera • = Elefant

Solistes Tots

El compàs de 6/8

El compàs de 6/8 és un compàs de dos temps amb tres corxeres en cada temps.

• Practica els següents exemples de compassos en 6/8 amb "TA" marcant el pols. Repeteix l'exercici utilitzant també paraules reals. Observa aquests exemples:

• = Col • = Dàtil • = Ralim • = Elefant

MANDAT

- 1) Observa les seues similituds i diferències respecte a l'escala major.
- 2) Observa les escales de Re menor i Mi menor i tracta de fer-les sonar en un teclat o instrument de làmines de la teua aula.

CONTINGUTS

Les escales. Concepte i tipus.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Reconèixer i entonar l'escala de Do menor i altres escales menors.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Practica i entona escales, intervals i melodies senzilles.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Refermar auditivament el concepte de "major-menor", per al que el professor tocarà una melodia en tonalitat major i la mateixa en tonalitat menor, demanant als alumnes que descobrisquen alguna diferència entre ambdós.
- Assentar així mateix la idea que totes les escales majors sonen igual, sense importar en quina nota comencen. El mateix ocorre amb les menors i qualsevol altre tipus d'escala. El que conferix la sonoritat a una escala són els intervals que hi ha entre les seues notes.

4
L'escala menor

L'escala menor és una altra de les escales característiques de la nostra cultura musical. Observa les seues similituds i diferències respecte a l'escala major.

Escala de Do major:
No porta sostinguts ni bemolls. Els semitons estan entre els graus III-IV i VII-I'.

Escala de Do menor:
El III, VI i VII graus són bemolls. Els semitons estan entre els graus II-III i V-VI.

Altres escales menors

Podem construir escales menors des de qualsevol nota. Observa les escales de Re menor i Mi menor i tracta de fer-les sonar a un teclat o instrument de làmines de la teua aula.

Escala de Re menor:

Escala de Mi menor:

Audició

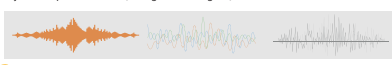
Electromix, de Vicente Gil

L'ordinador i la música
Hi ha molts programes informàtics per a fer música o manipular el so. Entre tots els podem citar alguns dels més bàsics.

Editors de partitures
Amb aquests programes podem escriure partitures per a un o més instruments. A més de les notes, també podem afegir els acords i les lleteres de les cançons.
Les notes poden introduir-se amb el teclat de l'ordinador, el ratolí o tocant-les des d'un piano electrònic.

Sequenciadors
Un programa sequenciador és com un estudi de gravació. L'escriptori d'aquests programes simula una "taula de mesclat" amb moltes pistes. En cada-una de les pistes podem gravar un instrument real o virtual i també la veu.
Després, combinem totes les pistes gravades en el "Mesclador" i els assignem volum i efectes, per exemple d'eco, fins a obtenir un resultat satisfactori. Amb la funció anomenada "panoràmica", podem decidir també la distribució de cada pista pels altaveus esquerre o dret.

Editors de so
Els editors de so serveixen per a modificar així el so, és a dir, mostres sonores. Entre moltes altres coses aquests programes ens permeten "jugar" amb el so: fer que la gravació vagi molt ràpid o molt lenta, més greu o més aguda, fins i tot escoltar-la en sentit contrari.

Descripció de la peça

Electromix és un senzill exemple de música electrònica creada a un ordinador utilitzant un programa sequenciador. En primer lloc, s'han triat uns ritmes i sons, tots ells virtuals i, després, s'han combinat, assignant-los un efecte panoràmic a alguns d'ells.

- Escolta en primer lloc una mostra de cada pista per separat. Les pistes es presenten en l'ordre que s'han anat creant.

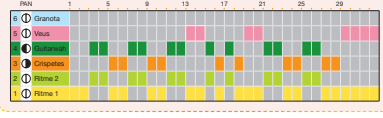
- Pista 1, Ritme 1: ritme simple (pols).
- Pista 2, Ritme 2: ritme (en 4/4) de bateria virtual.
- Pista 3, Crispets: doll de sons tipus crispets de dacs.
- Pista 4, Guitarwah: so tipus guitarra elèctrica amb efecte "wah-wah".
- Pista 5, Veus: veus humanes digitalitzades.
- Pista 6, Granota: efecte sonor que recorda el "croac" d'una granota.

Guia per a l'audició

- Després d'escoltar les pistes per separat, escolta la peça completa i tracta de seguir el musicograma. Els números superiors indiquen compassos de 4/4.

Utilitzant un equip estèreo per a l'escolta, podem comprovar que:

- La pista 3 sona per l'altaveu dret: ①
- La pista 4 sona per l'altaveu esquerre: ②
- El so de les restants pistes està distribuït per igual entre tots dos altaveus: ③

MANDAT

Pista 17 Pista 18

Després d'escoltar les pistes per separat, escolta la peça completa i tracta de seguir el musicograma. Escoltar i valorar una obra musical composta amb ordinador.

CONTINGUTS

Les noves tecnologies i la música.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Conèixer l'aportació de la informàtica i l'electrònica a l'art musical.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Escolta amb atenció i participa en activitats d'audició activa.

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

- Si el professor disposa d'un editor de partitures i pot projectar-ho en una pantalla multimèdia, fer alguna demostració: escriure notes amb el teclat o el ratolí, pujar-baixar de to, col·locar diversos signes...
- Quant a l'editor de so, si el professor no disposa de cap, és molt aconsellable descarregar-se "Audacity", un editor prou sòlid i intuïtiu que és a més legal i gratuït. Resulta molt recomanable explorar la pestanya de "Efectes" per a poder augmentar o disminuir la velocitat, el to, el volum, etc. Este tipus de demostracions seran les millor valorades pels alumnes.
- Escoltar primer les mostres per separat. Assignar un xicotet grup d'alumnes per a cada mostra. Tornar-les a escoltar, de manera que cada grup s'alça quan s'escolta la mostra que li correspon.
- Finalment escoltar la peça, alçant-se quan sone cada un dels "ingredients" (mostres) i assentant-se quan deixi de sonar. Es tracta d'un exercici difícil que requerirà atenció per part de tots els alumnes.
- Cada un dels quadrats representa un compàs de quatre polsos. La peça té, en total, 33 compassos.

MANDAT

Escolta i aprén aquesta cançó basada en un conegut poema de José d'Espronceda.

CONTINGUTS

El cançoner infantil.

CRITERIS D'AVUACIÓ

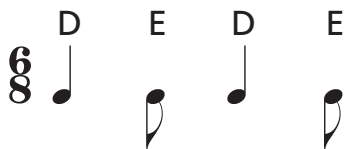
Entonar cançons del repertori popular.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Practica ritmes i entona melodies adequats al seu nivell.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Escoltar primer la cançó acompanyant-la colpejant suaument el pupitre o les cames amb este ostinato:

- Aprendre el poema i recitar-ho rítmicament en conjunt.
- Aprendre la cançó amb tot el seu text i interpretar-la sobre la base musical.

Partitura en pàgina 51.

MANDAT

Aquestes són les notes que intervenen en la peça d'aquesta pàgina. Repassa-les abans d'interpretar la peça, segons t'indique el professor.

CONTINGUTS

La flauta dolça i la seua tècnica bàsica.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Assimilar la tècnica bàsica de la flauta dolça.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Utilitza els instruments com a font d'expressió musical.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Preparar les cèl·lules rítmiques més freqüents en esta cançó, amb dictats en eco. Ex.:

- Treballar prèviament les notes a contratemps, solfejant-les mentres es marca el pols, dient "i" en lloc del silenci:

- Estructura: Intro - A - B - A - B - C

4

Cançó

La canción del pirata (J. Espronceda/adaptació Vicente Gil)

- Escolta i aprén aquesta cançó basada en un conegut poema de José d'Espronceda:

1. Con diez cañones por banda,
viento en popa, a toda vela,
no corta el mar, sino vuela
un velero bergantín.

Bajel pirata que llaman,
por su bravura, El Temido,
en todo mar conocido,
del uno al otro confin.

Veinte presas hemos hecho,
a despocho del inglés.
Y han rendido sus pendones
cien naciones a mis pies.

2. La luna tiembla en el mar,
en la lona gime el viento.

Y alza en blando movimiento,
olas de plata y azul.

El capitán de los mares,
cantando marcha en la popa.
Asia a un lado, Europa al otro,
y en el frente está Estambul.

En las presas yo divido
lo cogido por igual.
Solo quiero por riqueza
la belleza sin rival.

3. Que es mi barco mi tesoro,
que es mi dios, la libertad.
Mi ley, la fuerza y el viento,
mi única patria, la mar.

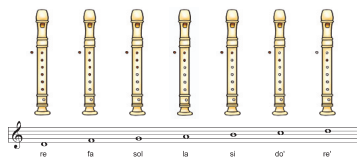

40

Posicions

4
Flauta dolça

- Aquestes són les notes que intervenen en la peça d'aquesta pàgina. Repassa-les abans d'interpretar la peça, segons t'indique el professor.

Hobbies

Vicente Gil

41

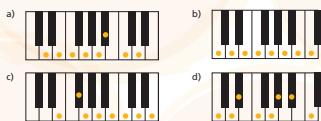
Activitats

- Què és un theremin? Copia-ho al teu quadern.
 - Un instrument musical electrònic.
 - Un tipus de connexió per a instruments electrònics.
 - Un programa informàtic per a fer música.

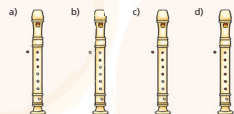
- Quin és el significat de les sigles MIDI? Explica-ho al teu quadern.
- Quina és la duració real d'un treset de corxeres? Escriu-ho al teu quadern.
 - Dos corxeres.
 - Tres corxeres.
 - Una blanca.

- Relaciona cada teclat amb l'escala que representa:

Do major - Do menor - Re menor - Mi menor

- Quines notes representen cadascuna d'aquestes posicions de flauta dolça?

PROPOSTA D'INVESTIGACIÓ

Elabora una llista de, almenys, cinc programes informàtics de contingut musical amb una breu descripció de cadascun d'ells.

MANDAT

Veure SOLUCIONARI.

CONTINGUTS

Activitats de la unitat.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

Recordar els continguts de la unitat.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Resumix oralment i per escrit alguns dels continguts apresos en la unitat i participa en les activitats proposades.

SOLUCIONARI

- Què és un theremin? R.: a) Un instrument musical electrònic.
- Quin és el significat de les sigles MIDI? R.: Musical Instruments Digital Interface.
- Quina és la duració real d'un treset de corxeres? R.: a) Dos corxeres.
- Relaciona cada teclat amb l'escala que representa. R.: a) Re menor. b) Do major. c) Mi menor. d) Do menor.
- Quines notes representen cadascuna d'aquestes posicions de flauta dolça? R.: a) Sol; b) Re agut; c) Fa; d) Re.
- Elabora una llista de, almenys, cinc programes informàtics de contingut musical amb una breu descripció de cadascun d'ells.

MANDAT

Llegir i comentar la informació que apareix.

CONTINGUTS

Aprenentatge informal i recreatiu de continguts de música i cultura.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

Participar en l'activitat llegint i/o comentant els continguts de la pàgina.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Valora l'activitat i participa en ella.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- La primera lectura podria donar peu a un xicotet canvi d'impressions entorn de la pirateria musical i al dany que fa a la indústria i als artistes.
- El significat musical dels termes que apareixen és el següent: beat (pulsació), noise (soroll), song (cançó), stage (escenari), player (intèrpret, músic), choir (cor), slowly (lent), track (pista), pitch (to), sound (so), record (gravar), bar (barra, compàs), keyboard (teclat), dot (punt), fade out (desapareixent), score (partitura general).
- El theremin va anar inventat en 1919 per Léon Theremin, un rus apassionat per la música i l'electricitat. En l'actualitat hi ha un cert interès per este instrument: és possible comprar-ho per Internet i muntar-ho a casa a partir dels seus elements i el corresponent manual d'instruccions.

El món de la música

Pirateria musical?

L'aparició d'Internet a la fi del segle XX està reconegut com un dels avanços tecnològics més transcendents de la història. Aquest sistema de comunicació a través dels ordinadors, telèfons mòbils i altres dispositius, ha generat no obstant açò un conflicte entre els drets dels usuaris i els legítims interessos de la indústria cultural, és a dir, els creadors i distribuïdors de llibres, pel·lícules, imatges o música. Els governs de molts països s'esforcen actualment per regular l'ús d'aquest nou recurs i evitar la descarrega gratuïta i indiscriminada de continguts, considerada com "pirateria".

Are you ready?

Donada la globalització que caracteritza la nostra època, l'anglès s'ha convertit en un idioma pràcticament imprescindible, i ineludible, per a mantenir-nos "al dia". Heu aï alguns termes relacionats amb la música o el so en general. Coneixes el seu significat?

Beat	Noise	Song	Stage
Player	Choir	Slowly	Track
Pitch	Sound	Record	Bar
Keyboard	Dot	Fade out	Score

Un invent artístic

El theremin, un dels primers instruments musicals electrònics, va ser inventat per l'enginyer rus Léon Theremin, aficionat a la música. Bàsicament, l'instrument es feia sonar acostant o allunyant les mans a la seua antena. L'inventor es va portar l'artefacte als Estats Units, on ho va patentar i va començar a vendre's a tot el món. Anys després, Léon Theremin va ser raptat per agents secrets i portat de nou al seu país. Entre altres artefactes, va crear i va desenvolupar el primer microfon espia de la història.

OBJECTIUS DE LA UNITAT

- Conèixer l'aportació de l'electrònica i la informàtica a l'art musical.
- Reconèixer i reproduir seqüències rítmiques.
- Reconèixer i entonar l'escala de Do menor i altres escales menors.
- Escoltar i valorar una obra musical composta amb ordinador.

CAPACITATS MUSICALS RELACIONADES AMB LES COMPETÈNCIES CLAU

COMPETÈNCIA AMB QUÈ ES RELACIONA	1	2	3	4	5	6	7
CAPACITATS	COMPETÈNCIES CLAU						
01. Distingix auditivament tipus de música i els anomena *	X			X			X
02. Distingix auditivament els principals períodes i els anomena							
03. Distingix auditivament i anomena els instruments *							X
04. Distingix auditivament els tipus bàsics de veu							
05. Reconeix auditivament les qualitats del so *							X
06. Distingix auditivament relacions (=, ≈ i ≠) *				X			X
07. Distingix en partitura relacions (=, ≈ i ≠) *				X			X
08. Distingix visualment i anomena nous instruments	X						X
09. Reconeix en partitura altura, duració i intensitat							X
10. Coneix vocabulari bàsic de música i cultura *	X				X		X
11. Coneix vocabulari avançat de música i cultura							
12. Reconeix visualment i anomena elements de la cultura musical *	X				X		X
13. Interpreta ritmes adequats a la seua edat *							X
14. Interpreta ritmes amb partitures no convencionals *							
15. Inventa ritmes adequats a la seua edat *							
16. Reconeix les notes en clau de SOL *							X
17. Reconeix les notes en clau de FA							
18. Reconeix i entona escales bàsiques amb i sense acompanyament *							X
19. Entona cançons del repertori infantil, tradicional i popular *							X
20. Llig sense entonar: blanques, negres, corxeres... *							X
21. Reconeix formes alternatives de representació musical *				X			X
22. Reconeix els elements bàsics del llenguatge musical i els anomena *	X						X
23. Reconeix en partitura l'esquema formal				X			X
24. Utilitza la digitació bàsica de la flauta dolça *							X
25. Repetix en eco motius rítmic/melòdics *				X			X
26. Identifica motius rítmic/melòdics *							X
27. Interpreta partitures adequades a la seua edat amb instruments escolars *							
28. Es mou de forma adequada responent a distints estímuls sonors *							
29. Memoritza coreografies i participa en balls i danses *							
ALTRES CAPACITATS							
30. Participa activament en l'audició d'obres musicals *					X		X
31. Coneix i valora el paper de les noves tecnologies de la música	X	X					X
32. Disfruta amb la interpretació de peces vocals junt amb els seus companys					X		X

(Les capacitats relatives a Primària estan assenyalades amb asterisc)

COMPETÈNCIES CLAU segons la Recomanació 2006/962/EC, del Parlament Europeu i del Consell, de 18 de desembre del 2006: 1) Competència lingüística. 2) Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia. 3) Competència digital. 4) Aprendre a aprendre. 5) Competències socials i cíviques. 6) Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor. 7) Consciència i expressions culturals.

5

Música tradicional a Espanya (I): Cançons i danses

Espanya compta amb un enorme i variat repertori de música tradicional, és a dir, d'antiques cançons i danses d'autor desconegut, transmeses espontàniament d'unes generacions a unes altres.

Una bona part d'aquestes cançons i, en menor grau, de danses, han sigut aplegades per especialistes i recopilades per províncies o comunitats, en nombrosos cançons.

També és possible acostar-se a elles a través de gravacions en disc o vídeo.

El vestuari utilitzat en les danses és un element característic i distintiu de cada lloc.

- Saps el que és una sardana?
- Coneixes alguna cançó tradicional de la teua província o Comunitat?
- Has vist ballar alguna vegada una jota? On? Podries imitar-la?
- Saps d'algun cantant o grup especialitzat en música tradicional?

INTERROGANTS DE PARTIDA

Saps el que és una sardana? Coneixes alguna cançó tradicional de la teua província o Comunitat? Has vist ballar alguna vegada una jota? On? Podries imitar-la? Saps d'algun cantant o grup especialitzat en música tradicional?

CONTINGUTS

Música i societat. El folklore. La música tradicional a Espanya.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Conèixer algunes manifestacions folklòriques del nostre país, així com la importància de la música en la cultura tradicional.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Reconeix els tipus i gèneres bàsics de la música.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- La música tradicional s'ha vist enriquida en els últims temps per la interrelació entre manifestacions musicals de distintes procedències i també amb la música popular urbana. En este sentit convé que els alumnes escolten alguns exemples de mestissatge.
- Per a conèixer i potenciar les tradicions musicals pròpies podria decorar-se l'aula amb imatges de balls o instruments de la pròpia comunitat autònoma.

MANDAT

Escolta i identifica les mostres de cançons en castellà, català, gallec, valencià i basc.

CONTINGUTS

Música i societat. El folklore. La música tradicional a Espanya.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Conèixer algunes manifestacions folklòriques del nostre país, així com la importància de la música en la cultura tradicional.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Reconeix els tipus i gèneres bàsics de la música.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Moltes de les cançons que s'aprenen en les aules de música de tot el món són, precisament, cançons tradicionals que pertanyen sobretot al repertori infantil i solen tindre com a finalitat el joc, la dramatització i el moviment.

Reconeix el que sona (Solucionari): 1 Gallec; 2 Català; 3 Castellano; 4 Valencià; 5 Basc.

Les cançons

El repertori de música tradicional espanyola conté un gran nombre de cançons tant en castellà com en les distintes llengües del país. Generalment, aquestes cançons s'agrupen segons les seues lletres. Entre altres tipus podem trobar:

- Cançons de bressol (per a dormir als bebès).
- Cançons infantils (per a jugar o ballar).
- Nardies (per a cantar en Nadal).
- Cançons de ronda (per a cantar davall el balcó de les mosses).
- Romanços (velles i llargs relats en vers).

Les danses

El repertori de danses espanyoles tradicionals és també molt ampli.

En quasi tots els nostres pobles i ciutats hi ha agrupacions d'aficionats que es reuneixen al llarg de l'any per a practicar-les. Després les mostren en públic amb motiu de les festes locals o en festivals.

La majoria de les danses consten d'unes quantes parts en què els ballarins van canviant la seua disposició: rogle, parelles, files enfrontades...

A ritme de 3/4

Pel que fa al compàs, la nostra música tradicional és majoritàriament "ternària", és a dir, que els compassos més habituals són els de tres temps, com el 3/4 o el 3/8. Com a exemples podem citar la seguidilla i la jota, amb les seues nombroses variants.

El flamenc

El flamenc és un gènere musical d'arrel popular amb unes característiques molt particulars que ho diferencien clarament d'altres tipus de música. Es basa en una sèrie de ritmes anomenats "pals", com la soleà o las bulerías, interpretades generalment per un cantant amb acompanyament de guitarra.

El flamenc és molt apreciat a tot el món i constitueix una dels nostres senyals d'identitat.

Reconeix el que sona

Escolta i identifica les mostres de cançons en castellà, català, gallec, valencià i basc.

5 Llenguatge musical

Els acords

Un acord és un conjunt de tres o més sons simultanis. Els acords de tres sons es formen afegint una **tercera** i una **quinta** a una nota ja donada que dona nom a l'acord i que s'anomena **fonamental**.

Do + Mi + Sol = Acord de Do major

Afegint una tercera i una quinta a cada grau de l'escala obtindrem els acords de dita escala.

Acords de l'escala de Do major

I	II	III	IV	V	VI	VII
Sol Mi Do	La Fa Re	Si Sol Mi	Do La Fa	Re Si Sol	Mi Do La	Fa Re Si

Tipus d'acords de tres sons

Depenent dels intervals entre les seues notes, són possibles diversos tipus d'acords de tres sons. Els més usuals són l'acord major i l'acord menor.

Acord de Do major **Acord de Do menor**

Com s'indiquen els acords en una partitura?

En una partitura els acords s'indiquen per mitjà d'una sèrie d'abreviatures que tenen com a base el nom internacional de les notes.

A	B	C	D	E	F	G
la	si	do	re	mi	fa	sol

5

Com s'indiquen els acords majors i menors?

Els acords majors s'indiquen només amb la corresponent lletra, en majúscula. En els acords menors s'afeg una "m" minúscula. Observa els exemples:

D Re major Dm Re menor F Fa major Fm Fa menor

Per a què serveixen els acords?

Els acords s'utilitzen per a acompanyar a una melodia, d'acord amb una sèrie de regles o normes. Depenent de l'instrument que s'utilitze o del gust de l'interpret o compositor, els acords poden presentar-se de diverses formes. Fixa't en els exemples següents:

Acords compactes

Melodia Acords compactes

Acords arpegiats

Melodia Acords arpegiats

Acords partits

Melodia Acords partits

MANDAT

Observa els exemples.

CONTINGUTS

Els acords: concepte i tipus.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

Reconéixer els acords i els seus tipus.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE

Comprén què és un acord i reconeix els principals tipus d'acord.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Un magnífic exercici és el de distingir auditivament els acords majors (amb un caràcter "alegre") dels menors (un poc més "tristos"). Per a això el professor haurà d'utilitzar un instrument harmònic.
- Atés que en moltes cançons populars els acords apareixen amb la seua nomenclatura alfabètica i que este llenguatge és internacional, convindrà que els alumnes memoritzen la lletra que correspon a cada un dels acords (A = la, B = si, C = do, etc).
- La diferenciació entre les diverses formes d'utilització dels acords té un clar component visual:
 - 1) En els acords compactes les notes sonen simultàniament.
 - 2) En els acords arpegiats les notes sonen successivament, sent possibles diverses combinacions.
 - 3) Els acords partits són una mescla dels dos tipus anteriors.

Si és possible, tocar els exemples en un teclat. També pot quedar molt clar amb una guitarra.

Audició

Ball El cresol (Extremadura)

El cresol és el ball tradicional més popular d'Extremadura. Es creu que procedeix de Portugal, el país veí.

La música s'escriu en compàs de 4/4 i consta de quatre parts de huit compassos cadascuna, excepte la part B, que té nou. Comença amb els ballarins formant diversos roglies de dones i hòmens alterns. Aquesta formació inicial i els moviments que segueixen poden variar entre uns pobles i altres.

Part A

- Els ballarins fan xicotets bots al compàs de la música sense desplaçar-se.
- Els hòmens porten les mans d'arrere i les dones s'agafen la falda.
- En algunes coreografies, al repetir-se la part A, les parelles enfrontades es creuen entre si i les dones agiten els braços.

Part B

- Es manté la formació en roglie.
- Les dones giren en un sentit i els hòmens al contrari.
- Al creuar-se, s'estrenyen les mans o entrellacen els braços.

Part C

- Les dones es desplacen cap al centre del roglie formant un cercle més xicotet, donen dos colps i es tornen.
- En tornar, les dones es creuen amb els hòmens que es dirigeixen igualment al centre del roglie i donen també els dos colps.

Part D

- El roglie al complet gira en un mateix sentit fent xicotets bots.
- Les dones agiten els braços i els hòmens continuen amb les mans d'arrere.
- A meitat de la frase, els ballarins canvien el sentit del gir.

Final

Després de fer tot dos vegades, el ball acaba repetint la part A més velocitat.

En aquest final, els ballarins es col·loquen per parelles enfrontades i, tant els hòmens com les dones, boten i agiten els braços al compàs de la música.

• Escolta la gravació i tracta de seguir l'esquema del ball a través de les partitures. Després, torna a escoltar-la i acompanya la música amb el ritme que t'indique el professor.

MANDAT

Escolta la gravació i tracta de seguir l'esquema del ball a través de les partitures. Després, torna a escoltar-la i acompanya la música amb el ritme que t'indique el professor.

CONTINGUTS

Les obres musicals del repertori tradicional.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

Escoltar i valorar obres musicals de diferents èpoques i estils, utilitzant un vocabulari precís.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE

Participa amb atenció en activitats d'audició activa.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- A més d'intentar relacionar les partitures de les distintes parts del ball, farem un exercici de discriminació auditiva recolzat amb percussió corporal, assentats en cercle i amb moviments que recorden en quelcom la coreografia del ball:

A. Marcar el pols amb colps en els genolls. Cada dos polsos, colpejar amb els talons en el sòl.

B. Colps alterns en els muscles amb el braç oposat, cada dos polsos.

C. Colps tal com ho fan els ballarins.

D. Xiulets (un cada dos polsos) amb els braços alçats i oscil·lant d'un costat a un altre.

MANDAT

- 1) Escolta i aprén aquesta bonica cançó.
- 2) Escolta de nou la gravació i acompanya-la amb el següent ostinato de huit compassos.

CONTINGUTS

El cançoner tradicional.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Entonar cançons del repertori tradicional.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Practica ritmes i entona melodies adequats al seu nivell.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Escoltar primer la cançó, preparant l'ostinato proposat amb percussió corporal:

Colps

Genolls

- Memoritzar primer la tornada i després les estrofes. Finalment interpretar-la sobre la base musical.

Partitura en pàgina 52.

5
Cançó
Rianxeira (Popular)

• Escolta i aprén aquesta bonica cançó:

1. La Virgen de Guadalupe, cuando via por la ribeira, (bis) descálchela por la arena parece una Rianxeira. (Bis)
Ondiñas vienen, Ondiñas vienen
Ondiñas vienen y van, no te embarques Rianxeira, que te vas a mear.
2. No creas que porque canto tengo el corazón alegre, (bis)

que soy como un pajarillo, que si no carita se muere. (bis)
Ondiñas vienen, Ondiñas vienen...
3. Paso el río, paso el puente, siempre te encuentro lavando, (bis) la hermosura que tú tienes el agua la va llevando. (Bis)
Ondiñas vienen, Ondiñas vienen...

• Escolta de nou la gravació i acompanya-la amb el següent ostinato de vuit compassos.

Pandereta

Pandero

MANDAT

Practica el següent exercici a velocitat moderada.

CONTINGUTS

La flauta dolça i la seua tècnica bàsica.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Assimilar la tècnica bàsica de la flauta dolça.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Utilitza els instruments com a font d'expressió musical.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Preparar la posició de *So/#* partint de *Re*, de manera que només calga alçar el dit anular de la mà esquerra. Fer-ho repetint en eco cèl·lules melòdiques de dos compassos proposades pel professor. Exemple:

- Fixar-se en l'estructura de la peça: Intro – A – B – B – C – A – B – B – C.

5
Flauta dolça

Posicions:

• Practica el següent exercici a velocitat moderada.

El vito
Popular/Vicente Gil

Activitats

1. Explica breument al teu quadern en què consisteixen els següents tipus de cançó tradicional:

Cançons de bressol - Cançons infantils - Nades - Cançons de ronda - Romanços

2. Cita cinc balls tradicionals d'Espanya.

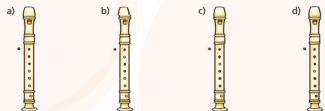
3. Identifica els següents acords.

4. Copia les frases al teu quadern i indica si són vertaderes o falses.

- El cresol és un ball característic d'Extremadura.
- Com la majoria dels balls tradicionals espanyols, s'escriu en compàs de 3/4.
- El ball del cresol s'inicia amb diversos rogles d'hòmens i dones alterns.
- El ball consta de dos parts A i B que es repeteixen un total de sis vegades.

5. Quina d'aquestes posicions de flauta correspon al sol sostingut?

PROPOSTA D'INVESTIGACIÓ

Fes un treball d'una o dos pàgines sobre el flamenc. Inclou algunes il·lustracions i referències de cantants, guitarristes o ballarins actuals.

Trobaràs més activitats en www.psoicinfo.com/publicas

MANDAT

Veure SOLUCIONARI.

CONTINGUTS

Activitats de la unitat.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Recordar els continguts de la unitat.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Resumix oralment i per escrit alguns dels continguts apresos en la unitat i participa en les activitats proposades.

SOLUCIONARI

- Explica breument al teu quadern en què consisteixen els següents tipus de cançó tradicional. R.: Lliure, basada en la informació del llibre de l'alumne.
- Cita cinc balls tradicionals d'Espanya. R.: Lliure.
- Identifica els següents acords. R.: a) Do menor; b) Fa major; c) Do major.

- Copia les frases al teu quadern i indica si són vertaderes o falses.
R.: a) El cresol és un ball característic d'Extremadura (V).
b) Com la majoria dels balls tradicionals espanyols, s'escriu en compàs de 3/4 (F).
c) El ball del cresol s'inicia amb diversos rogles d'hòmens i dones alterns (V).
d) El ball consta de dos parts A i B que es repeteixen un total de sis vegades (F).
- Quina d'aquestes posicions de flauta correspon al sol sostingut? R.: La posició c.
- Fes un treball d'una o dos pàgines sobre el flamenc. R.: Lliure.

MANDAT

Llegir i comentar la informació que apareix.

CONTINGUTS

Aprenentatge informal i recreatiu de continguts de música i cultura.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Participar en l'activitat llegint i/o comentant els continguts de la pàgina.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Valora l'activitat i participa en ella.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Hi ha nades en totes les llengües de l'estat espanyol i també en tot el món panhispànic. Al tractar-se d'una de les poques tradicions musicals encara viva, és interessant incorporar alguna nadala al repertori de l'aula.
- L'aurresku és, sense cap dubte, la dansa en què participen menys ballarins (un sol), mentres que la sardana és la més participativa. En les grans festivitats és normal veure rogles amb varis centenars de persones ballant-la.
- El nom de les distintes parts dels trages regionals pertany a un vocabulari ja en desús. Poden buscar-se en el diccionari algunes enamores. Per exemple: faldellí (falda curta que es posaven les dones sobre les sinagües), gipó (vestidura que cobria des dels muscles fins a la cintura, molt ajustada al cos) o les sinagües (faldeta interior que anava damunt de la roba interior i davall del vestit).

El món de la música

Estantit és Nit de Nadal.

Com tots sabem, les nades són cançons que s'interpreten durant el Nadal. La majoria d'elles tenen un origen desconegut i es canten des de fa diverses generacions. Es tracta de cançons alegres que s'acompanyen amb alguns instruments característics com la simbonba, la pandero o el morter. Entre els més populars podem mencionar *Els peixos en el riu*, *Campana sobre campana* o *Fun, fun, fun*.

Abans era costum que, durant nadal, els xiquets anaren per les cases demanant les estrenes (unes monedes o mantegades) al so d'aquestes nades.

Balls per a tots els gustos

Els balls tradicionals espanyols són molts i molt variats. Alguns d'ells estan interpretats per un sol ballari, com l'aurresku. Aquesta dansa és pròpia del País Basc i es sol executar en ocasions molt solemnes.

Moltes altres danses es ballen en parelles, com les populars sevillanes, o en grups amb distinta formació d'hòmens i dones com en les jotes i seguidilles.

De vegades es Balla amb cintes, pals o espases, recordant velles tradicions, com succeeix en molts pobles de Castella, Cantàbria o La Rioja.

Una dansa molt participativa és la sardana catalana. Els participants es reuneixen a una plaça i formen un rogle inicial agafats de les mans. En aquest rogle es poden incorporar posteriorment les persones que ho desitgen i coneixen el ball.

Per a ballar ben no hi ha res millor com anar ben vestit

Un dels trets distintius de la música folklòrica, i en particular, de les danses, és l'ús dels anomenats "vestits regionals". Es tracta d'una sèrie d'antigues peces de roba usades per a les tasques agrícoles o celebracions de qualsevol tipus. En cada Comunitat, província o localitat, podem trobar diversos models. En línies generals, el vestuari de la dona és prou més complex i colorit que el dels hòmens, podent incloure peces tan "exòtiques" com el faldellí, el gipó, les sinagües o les calces. A açò caldria sumar el pentinat i la granadura.

El vestuari masculí es redueix generalment a pantaló, faixa, jupetí, torera, barret i espadenyes.

OBJECTIUS DE LA UNITAT

- Conèixer algunes manifestacions folklòriques del nostre país, així com la importància de la música en la cultura tradicional.
- Reconèixer els acords i els seus tipus.
- Escoltar i valorar obres musicals de diferents èpoques i estils, utilitzant un vocabulari precís.
- Entonar cançons del repertori tradicional.
- Assimilar la tècnica bàsica de la flauta dolça.

CAPACITATS MUSICALS RELACIONADES AMB LES COMPETÈNCIES CLAU

COMPETÈNCIA AMB QUÈ ES RELACIONA	1	2	3	4	5	6	7
CAPACITATS	COMPETÈNCIES CLAU						
01. Distingix auditivament tipus de música i els anomena *	X			X			X
02. Distingix auditivament els principals períodes i els anomena							
03. Distingix auditivament i anomena els instruments *							X
04. Distingix auditivament els tipus bàsics de veu							
05. Reconeix auditivament les qualitats del so *							X
06. Distingix auditivament relacions (=, ≈ i ≠) *				X			X
07. Distingix en partitura relacions (=, ≈ i ≠) *				X			X
08. Distingix visualment i anomena instruments *							
09. Reconeix en partitura altura, duració i intensitat							X
10. Coneix vocabulari bàsic de música i cultura *	X				X		X
11. Coneix vocabulari avançat de música i cultura							
12. Reconeix visualment i anomena elements de la cultura musical *	X				X		X
13. Interpreta ritmes adequats a la seua edat *							X
14. Interpreta ritmes amb partitures no convencionals *							
15. Inventa ritmes adequats a la seua edat *							
16. Reconeix les notes en clau de SOL *							X
17. Reconeix les notes en clau de FA							
18. Reconeix i entona escales bàsiques amb i sense acompanyament *							X
19. Entona cançons del repertori infantil, tradicional i popular *							X
20. Llig sense entonar: blanques, negres, corxeres... *							X
21. Reconeix formes alternatives de representació musical *							
22. Reconeix els elements bàsics del llenguatge musical i els anomena *	X						X
23. Reconeix en partitura l'esquema formal				X			X
24. Utilitza la digitació bàsica de la flauta dolça *							X
25. Repetix en eco motius rítmic/melòdics *				X			X
26. Identifica motius rítmic/melòdics *							X
27. Interpreta partitures adequades a la seua edat amb instruments escolars *							X
28. Es mou de forma adequada responenent a distints estímuls sonors *							X
29. Memoritza coreografies i participa en balls i danses *							
ALTRES CAPACITATS							
30. Participa activament en l'audició d'obres musicals *					X		X
31. Coneix i valora la música tradicional, anomenant algunes manifestacions	X	X					X
32. Disfruta amb la interpretació de peces vocals junt amb els seus companys					X		X

(Les capacitats relatives a Primària estan assenyalades amb asterisc)

COMPETÈNCIES CLAU segons la Recomanació 2006/962/EC, del Parlament Europeu i del Consell, de 18 de desembre del 2006: 1) Competència lingüística. 2) Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia. 3) Competència digital. 4) Aprendre a aprendre. 5) Competències socials i cíviques. 6) Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor. 7) Consciència i expressions culturals.

Els músics que interpreten cançons i danses tradicionals utilitzen alguns instruments característics d'aquesta música, com la gaita o la dolçaina. Generalment aquests instruments són construïts per artesans especialitzats.

En altres casos, aquests instruments es mesclen amb els més comuns, com la guitarra i el violí o, fins i tot, els de la música pop-rock, com la bateria o la guitarra elèctrica.

- Saps el que és una gaita? Saps com funciona?
- Saps quantes cordes té una bandúrria?
- Creus que és fàcil tocar una flauta amb una mà i acompanyar amb un tambor amb l'altra?
- Recordes el que és una escala? Podries citar alguna?

INTERROGANTS DE PARTIDA

Saps el que és una gaita? Saps com funciona? Saps quantes cordes té una bandúrria? Creus que és fàcil tocar una flauta amb una mà i acompanyar amb un tambor amb l'altra? Recordes el que és una escala? Podries citar alguna?

CONTINGUTS

Música i societat. El folklore. Els instruments tradicionals a Espanya.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Conèixer alguns instruments tradicionals del nostre país, així com la importància de la música en la cultura tradicional.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Reconeix els tipus i gèneres bàsics de la música i els seus instruments.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Abans de començar esta unitat sobre els instruments tradicionals de l'Estat Espanyol és un bon moment per a sondejar els coneixements i experiències prèvies de l'alumnat amb preguntes com: Saps quins són els instruments folklòrics (tradicionals) més utilitzats en la teua comunitat autònoma? Existix en el teu poble o barri alguna formació folklòrica? Saps en quines comunitats autònomes s'utilitza la gaita?...

Instruments de les tres famílies

En la música tradicional espanyola trobem nombrosos instruments de les tres famílies. A continuació tens alguns dels més representatius i la seua localització més habitual.

Instruments de vent

Gaita de manxa
Embocadura de doble llengüeta, com l'oboe.
Galícia, Astúries, Castella i Lleó.

Dolçaina
Tambor de doble llengüeta.
Castella, València.

Txistu
Flauta de tres forats. Es toca amb una sola mà i amb l'altra es toca un tambor.
País Basc, Navarra.

Flabiol
Xicoteta flauta de tres forats més xicoteta que el txistu. L'interpreta tocant també un tambor amb la mà lliure.
Catalunya.

Instruments de corda

Rabell
Corda fregada. Té entre una i tres cordes. És més aviat un instrument d'acompanyament.
Cantàbria, Castella.

Timple
Xicoteta guitarra de quatre o cinc cordes.
Canàries.

Bandúrria
Instrument solista de dotze cordes (sis dobles). Es toca amb pua.
Molt estesa.

Guitarra
El més popular de tots els instruments.
Molt estesa.

Instruments de percussió

Pandero/Pandereta
N'hi ha de moltes grandors i models, fins i tot quadrats.
Comarca Cantàbria.

Castanyoles
Hi ha diversos tipus i les solen tocar les dones en algunes danses.
Molt estesa.

Chicolón
Tambor anomenat "tambor de cordes".
Aragó.

Canya rociera
Instrument molt senzill que s'usa sobretot en la festa de la Rosalia.
Aragó.

Reconeix el que sona

Escolta les mostres de la gravació i tracta de reconèixer alguns dels instruments que apareixen a la pàgina.

MANDAT

Pista 27

Escolta les mostres de la gravació i tracta de reconèixer alguns dels instruments que apareixen a la pàgina.

CONTINGUTS

Música i societat. El folklore. Els instruments tradicionals a Espanya.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Conèixer alguns instruments tradicionals del nostre país, així com la importància de la música en la cultura tradicional.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Reconeix els tipus i gèneres bàsics de la música i els seus instruments.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- A més dels instruments que apareixen en la pàgina, que són tan sols una xicoteta mostra de la riquesa organològica de la nostra tradició, presentar i comentar els més pròxims, per ser els propis de cada comunitat autònoma, poble o regió.

Reconeix el que sona (Solucionari): 1 Rabell; 2 Chicolón o tambor de cordes; 3 Pandereta; 4 Txistu i tamborí.

6 Llenguatge musical

Altres escales

A més de les escales major i menor, que són les més habituals en la majoria de la música que escoltem, hi ha altres tipus d'escales. Algunes d'elles són característiques d'algunes cultures, èpoques o estils musicals. Observa els següents exemples.

Escala pentatònica

Com el seu nom indica, consta de cinc notes. Les escales pentatòniques són pròpies de la música xinesa. També trobem alguns exemples en la música tradicional de Sud-amèrica.

Escala pentatònica començant en Do

La flor de la cantuta (Popular)

Escala dòrica

Està formada per set notes i és molt pareguda a l'escala menor. Aquesta escala està molt present en la música medieval i també en l'anomenada "música celta" (Irlanda, nord d'Espanya...).

Escala dòrica començant en Re

La fira (Popular)

6

Escala cromàtica

Aquesta escala es forma amb totes les notes del sistema musical. Trobem nombrosos exemples en obres o fragments de la música clàssica dels segles XIX i XX.

Escala cromàtica començant en Do

El vol del borinot (R. Korsakov)

Escala de blues

Té sis notes. És l'escala més important de la música rock i el jazz. La seua sonoritat resulta molt familiar per als aficionats.

Escala de blues començant en Re

Exercici per a improvisar amb l'escala de blues:

MANDAT

Observa els següents exemples.

CONTINGUTS

Les escales: concepte i tipus: pentatònica, dòrica, cromàtica, blues.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Reconéixer les escales i els seus tipus.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE

Comprén què és una escala i reconeix els principals tipus d'escala.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Fer sonar les escales sobre un teclat real o virtual.
- Demanar a algun alumne que interprete amb la flauta les melodies que es proposen com a exemple (*La flor de la cantuta*, *La fira*, *Blues en Re*).

Audició

Berlina herreña (Illa de l'Hierro, Canàries)

El folklore musical canari
Com en altres Comunitats, el folklore musical canari està format per una gran diversitat de cançons i danses, velles i noves, que els grups d'aficionats de cada localitat aprenen o inventen al llarg de l'any. Després, aquestes agrupacions mostren el seu treball al públic durant les festes locals o en festivals d'intercanvi amb altres pobles, comunitats o països.

Cançons i danses
Com és també habitual en la música tradicional, les cançons del folklore canari van generalment unides al ball.
Com a exemples més representatius podem citar les isas, follas, masurques, polques o els aires de Llíma, sent les dos primeres les més conegudes en la resta d'Espanya.
La folla és una cançó en compàs de 3/4 i tempo lent a què s'atribueix un origen portuguès. La interpreta generalment un sol cantant, home o dona, i es basa en una combinació d'acords majors i menors molt reconeixible.
La isa està també en compàs de 3/4 però té un tempo i caràcter més animats.

Instruments
Les agrupacions de música tradicional canària estan formades per guitarres, laudes, bandurries i timpls, l'instrument canari més característic. A aquests instruments cal afegir diversos instruments de percussió i un o més cantants.

Les chalcasas són una variant canària de les castanyoles.

La berlina
Segons els estudiosos de la música tradicional, la berlina és una dansa d'origen europeu que va arribar a les Illes Canàries al segle XIX. En un principi es tractava de peces instrumentals basades en una melodia senzilla i repetitiva a les que posteriorment es van anar afegint lletres de contingut amorós, pícaro o humorístic.
La berlina es balla en parelles i la seua coreografia varia entre unes illes i altres, fins i tot entre diferents poblacions.

- En la mar se crian lapas
y en los charquitos burgados,
y en los labios de mi amado,
coralitos encarnados.
- Coralitos encarnados,
coralitos encarnados,
en la mar se crian lapas
y en los charquitos burgados.
- Quando paso por tu casa
compro pan y voy comiendo,
pa que tu madre no diga
que por ti me estoy muriendo.
- Que por ti me estoy muriendo,
que por ti me estoy muriendo,
quando paso por tu casa
compro pan y voy comiendo.
- Válgame santa Teresa,
madre de san Agustín,
todas las penas se acaban,
las mías, no tienen fin.
- Las mías no tienen fin,
las mías no tienen fin,
válgame santa Teresa,
madre de san Agustín.
- Caravillo mató un gallo
y en la huerta lo enterró,
y el gallo salió diciendo:
Caravillo me mató.
- Caravillo me mató,
Caravillo me mató,
Caravillo mató un gallo
y en la huerta lo enterró.

● Escolta la gravació seguint la lletra. Després, torna a escoltar-la i acompanya la música amb el següent ostinato:

MANDAT

Escolta la gravació seguint la lletra. Després, torna a escoltar-la i acompanya la música amb el següent ostinato.

CONTINGUTS

Les obres musicals del repertori tradicional.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Escoltar i valorar obres musicals de diferents èpoques i estils, utilitzant un vocabulari precís.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE

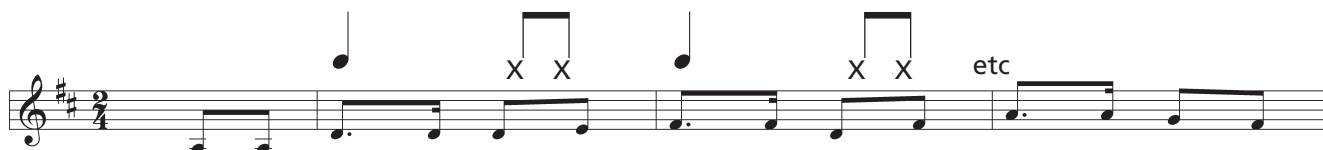
Escolta amb atenció i participa en activitats d'audició activa.

INFORMACIÓ COMPLEMENTÀRIA

- La berlina és, en realitat, una espècie de polca "a l'alemanya". Sobre el nom d'este ball hi ha dos hipòtesis: la primera suggerix una derivació directa de la capital d'Alemanya (Berlín). La segona hipòtesi es basa en què els luxosos cotxes de passeig tirats per cavalls s'anomenaven "berlines" i el nom de la dansa podria derivar-se del trontoll rítmic que produïen els dits carruatges al circular.
- Escoltar l'audició marcant el pols amb alternança de genolls i xiulets en les estrofes i el següent ostinato sobre els genolls en la repetició del cor:

- En esta berlina hi ha alternança entre el solista, que enuncia l'estrofa, i el cor que la repetix parcialment. Després d'un parell d'audicions, demanar als alumnes que responguen, cantant el cor, repetint l'ostinato anterior.
- Una vegada interioritzat, complicar-ho un poc amb alternança de colps en els genolls i colps:

MANDAT

Escolta i aprén esta coneguda cançó popular.

CONTINGUTS

El cançoner popular.

CRITERIS D'AVUACIÓ

Entonar cançons del repertori popular.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE

Practica ritmes i entona melodies adequats al seu nivell.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Escoltar la cançó desplaçant-se en rogle, agafats de la mà i canviant de sentit en cada estrofa. Començar a memoritzar la cançó, repetint els dos últims versos de cada estrofa, que són la reiteració de l'última idea.
- En les parts instrumentals, detindre's i donar colps.
- Una vegada apresada la cançó, pot cantar-se i ballar-se al mateix temps. Els xiquets canten i palmejen en rogle. En el centre del rogle hi haurà un xiquet o xiqueta que traurà a ballar a qualsevol dels seus companys. Quan s'acaba l'estrofa, el xiquet o xiqueta triats passarà a triar a un altre, mentres es reincorpora al rogle el que estava primer.

Partitura en pàgina 53.

MANDAT

Practica el següent exercici a velocitat moderada.

CONTINGUTS

La flauta dolça i la seua tècnica bàsica.

CRITERIS D'AVUACIÓ

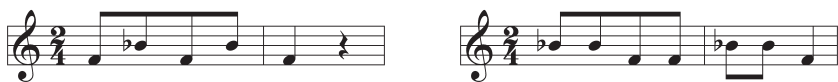
Assimilar la tècnica bàsica de la flauta dolça.

ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE

Utilitza els instruments com a font d'expressió musical.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Preparar la posició de *Sib* partint de *Fa*, de manera que només calga alçar el dit del mig de la mà esquerra. Fer-ho repetint en eco cèl·lules melòdiques de dos compassos proposades pel professor. Exemple:

- Es tracta d'una peça ideal per a interpretar sense necessitat del CD, afegint a la melodia interpretada per la flauta un senzill acompanyament amb instruments de percussió. Així mateix és possible afegir un acompanyament de guitarra: amb els acords de *re menor* i *sol*.
- Estructura: Intro - A - Pont (= Intro) - B, dos vegades.

6

Cançó

Vamos a contar mentiras (Popular)

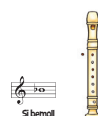
• Escolta i aprén esta coneguda cançó popular:

1. Ahora que vamos despacio, ahora que vamos despacio, vamos a contar mentiras, tralará, vamos a contar mentiras.
2. Por el mar corren las liebres, por el mar corren las liebres, por el monte las sardinas, tralará, por el monte las sardinas.
3. Sali de mi campamento, sali de mi campamento con hambre de seis semanas, tralará, con hambre de seis semanas.
4. Me encontré con un ciruelo, me encontré con un ciruelo cargadito de manzanas, tralará, cargadito de manzanas.
5. Empecé a tirarle piedras, empecé a tirarle piedras y caían avellanas, tralará, y caían avellanas.
6. Con el ruido de las nueces, con el ruido de las nueces salió el amo del peral, tralará, salió el amo del peral.
7. Chiquillo, no tires piedras, chiquillo, no tires piedras, que no es mio el melonar, tralará, que no es mio el melonar.
8. Que es de una vieja muy pobre, que es de una vieja muy pobre que vive en El Escorial, tralará, que vive en El Escorial.
9. Y aquí se acaba la historia, y aquí se acaba la historia. Esta historia de mentiras, tralará, esta historia de mentiras.

63

Posicions:

Sib bemol

• Practica el següent exercici a velocitat moderada:

Quen a omagen

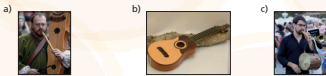
Cantiga d'Alfons X el Savi

64

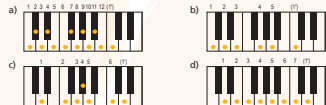
Activitats

1. Copia les frases al teu quadern i indica si són vertaderes o falses.
 - a) En la música tradicional espanyola s'utilitzen diversos instruments de vent i percussió però cap de corda.
 - b) Els instruments de música tradicional són fabricats generalment per artesans especialitzats.
 - c) La berlina és una dansa canària d'origen asiàtic.
 - d) Els grups de música folklorica estan integrats per funcionaris municipals seleccionats per mitjà d'oposició.

2. Alguns instruments de vent es toquen amb una sola mà i, el propi intèrpret, s'acompanya tocant un tambor amb l'altra. Cita algun d'ells.
3. Identifica els següents instruments tradicionals.

4. A quina escala correspon cadascun d'aquests gràfics?

5. En quin compàs s'escriu la isa canària?

- a) En 2/4
- b) En 3/4
- c) En 4/4

PROPOSTA D'INVESTIGACIÓ

Fes una fitxa d'una o dos pàgines sobre un grup espanyol especialitzat en música tradicional. Inclou algunes imatges.

Trobaràs més activitats en www.photofix.com/publicat

MANDAT

Veure SOLUCIONARI.

CONTINGUTS

Activitats de la unitat.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

Recordar els continguts de la unitat.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Resumix oralment i per escrit alguns dels continguts apresos en la unitat i participa en les activitats proposades.

SOLUCIONARI

1. Copia les frases al teu quadern i indica si són vertaderes o falses. R.: a) Falsa; b) Vertadera; c) Falsa; d) Falsa.
2. Alguns instruments de vent es toquen amb una sola mà i, el propi intèrpret, s'acompanya tocant un tambor amb l'altra. Cita algun d'ells. R.: El xiulet (flauta de tres forats, no citada expressament), el txistu i el flabiol.
3. Identifica els següents instruments tradicionals. R.: a) Tambor de cordes i xiulet; b) Timple; c) Flabiol i tamborí.
4. A quina escala correspon cadascun d'aquests gràfics? R.: a) Escala cromàtica; b) Escala pentatònica; c) Escala de blues; d) Escala dòrica.
5. En quin compàs s'escriu la isa canària? R.: b) En 3/4.
6. Fes una fitxa d'una o dos pàgines sobre un grup espanyol especialitzat en música tradicional. R.: Lliure.

El món de la música

Tot serveix per a fer un instrument

Entre els nostres instruments tradicionals més curiosos es troba l'arrabel, també conegut com husera o ginebra. Es tracta d'una espècie de xilofon les plaques del qual són en realitat ossos de be o cabrit, que s'uneixen passant una corda o fil d'aram pels seus extrems. L'instrument es toca gratant-ho amb una castanyola o una cullera de fusta. A falta d'ossos poden utilitzar-se també segments de canya.

Vivim la imatge

Fa molts anys, abans que s'haguera inventat la televisió i els mòbils, era habitual que els xiquets es fabricaren ells mateixos alguns dels seus joguets. Per a això utilitzaven materials molt senzills i quotidians i, sobretot, la imaginació. A més de pistoles, espases, nines o patinetes, existien alguns joguets sonors amb què els xiquets es divertien i, sense adonar-se, assimilaven algunes de les característiques bàsiques del so.

Entre aquests joguets sonors podem mencionar el rebentat d'anou i el xiulet de llavor, que consistia en un simple os d'alberoc al que se li feia un tall en la part superior per a bufar per ell.

Museus d'instruments tradicionals?

Existeixen al nostre país uns quants museus dedicats als instruments tradicionals, no sols d'Espanya sinó de tot el món. Entre els instruments espanyols que podem contemplar, i a vegades escoltar en ells, es troben rebells, gaites, panderos i castanyoles de totes classes, xiulets castellans, llaüts, bandúrries, guitarres i altres tan arcaics com l'alboka, o curiosos com la zanfofia.

Ací tens alguns d'aquests museus:

- Fundació Joaquín Díaz (Urueña, Valladolid).
- Museu de la Música (Col·lecció Luis Delgado - Urueña, Valladolid).
- Museu de Música Ètnica (Barranda, Múrcia).
- Museu d'instruments musicals ibèrics (Mucientes, Valladolid).

MANDAT

Llegir i comentar la informació que apareix.

CONTINGUTS

Aprenentatge informal i recreatiu de continguts de música i cultura.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

Participar en l'activitat llegint i/o comentant els continguts de la pàgina.

ESTÀNDARDS D'APRENTATGE

Valora l'activitat i participa en ella.

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

- Pot preguntar-se als alumnes a quin instrument de l'aula els recorda (al güiro). Es tracta d'instruments que produeixen so al "rascar-los" amb algun objecte allargat. En alguns llocs del món s'utilitzen barres de burro a manera de güiros.
- El rebentat d'anou és molt fàcil de fabricar. Tan sols cal buidar mitja anou i col·locar una goma al mig, amb la que se subjecta un furgadents de dents o dels gelats. Per a fer-ho sonar es repica amb els tres dits de la mà dreta, mentre l'anou se subjecta amb l'esquerra.
- Serà de gran utilitat visitar alguna pàgina web dels museus esmentats.

OBJECTIUS DE LA UNITAT

- Conèixer alguns instruments tradicionals del nostre país, així com la importància de la música en la cultura tradicional.
- Reconèixer les escales i els seus tipus.
- Escoltar i valorar obres musicals de diferents èpoques i estils, utilitzant un vocabulari precís.
- Entonar cançons del repertori popular.
- Assimilar la tècnica bàsica de la flauta dolça.

CAPACITATS MUSICALS RELACIONADES AMB LES COMPETÈNCIES CLAU

COMPETÈNCIA AMB QUÈ ES RELACIONA	1	2	3	4	5	6	7
CAPACITATS	COMPETÈNCIES CLAU						
01. Distingix auditivament tipus de música i els anomena *	X			X			X
02. Distingix auditivament els principals períodes i els anomena							
03. Distingix auditivament i anomena els instruments tradicionals *	X						X
04. Distingix auditivament els tipus bàsics de veu							
05. Reconeix auditivament les qualitats del so *							X
06. Distingix auditivament relacions (=, ≈ i ≠) *				X			X
07. Distingix en partitura relacions (=, ≈ i ≠) *				X			X
08. Distingix visualment i anomena instruments							
09. Reconeix en partitura altura, duració i intensitat							X
10. Coneix vocabulari bàsic de música i cultura *	X				X		X
11. Coneix vocabulari avançat de música i cultura							
12. Reconeix visualment i anomena elements de la cultura tradicional *	X				X		X
13. Interpreta ritmes adequats a la seua edat *							X
14. Interpreta ritmes amb partitures no convencionals *							
15. Inventa ritmes adequats a la seua edat *							
16. Reconeix les notes en clau de SOL *							X
17. Reconeix les notes en clau de FA							
18. Reconeix i entona escales bàsiques amb i sense acompanyament *							X
19. Entona cançons del repertori infantil, tradicional i popular *							X
20. Llig sense entonar: blanques, negres, corxeres... *							X
21. Reconeix formes alternatives de representació musical *							
22. Reconeix els elements bàsics del llenguatge musical i els anomena *	X						X
23. Reconeix en partitura l'esquema formal				X			X
24. Utilitza la digitació bàsica de la flauta dolça *							X
25. Repetix en eco motius rítmic/melòdics *				X			X
26. Identifica motius rítmic/melòdics *							X
27. Interpreta partitures adequades a la seua edat amb instruments escolars *							X
28. Es mou de forma adequada responnent a distints estímuls sonors *							
29. Memoritza coreografies i participa en balls i danses *							
ALTRES CAPACITATS							
30. Participa activament en l'audició d'obres musicals *					X		X
31. Coneix i valora la música tradicional, anomenant algunes manifestacions	X	X					X
32. Disfruta amb la interpretació de peces vocals junt amb els seus companys					X		X

(Les capacitats relatives a Primària estan assenyalades amb asterisc)

COMPETÈNCIES CLAU segons la Recomanació 2006/962/EC, del Parlament Europeu i del Consell, de 18 de desembre del 2006: 1) Competència lingüística. 2) Competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia. 3) Competència digital. 4) Aprendre a aprendre. 5) Competències socials i cíviques. 6) Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor. 7) Consciència i expressions culturals.

Cançons i partitures

MARY HAD A LITTLE LAMB

Popular. Adaptació: Vicente Gil

Intro

A1

Ma - ry had a lit - tle lamb, lit - tle lamb, lit - tle lamb, Ma - ry had a

A2

lit - tle lamb, its fleece was white as snow. E - very - where that Ma - ry went. Ma - ry went,

Coda

Ma - ry went. E - very - where that Ma - ry went, the lamb was sure to go.

3. It followed her to school one day,
school one day, school one day.
It followed her to school one day,
which was against the rules.

4. It made the children laugh and play,
laugh and play, laugh and play,
it made the children laugh and play,
to see a lamb at school.

INTERLUDIO 2

5. And so the teacher turned it out,
turned it out, turned it out.
And so the teacher turned it out,
but still it lingered near.

6. Why does the lamb love Mary so?
Love Mary so? Love Mary so?
"Why does the lamb love Mary so?",
the eager children cry.

INTERLUDIO 3

7. Why, Mary loves the lamb, you know,
the lamb, you know, the lamb, you know.
"Why, Mary loves the lamb, you know",
the teacher did reply.

CODA

SI TÚ TIENES MUCHAS GANAS

Popular

Intro

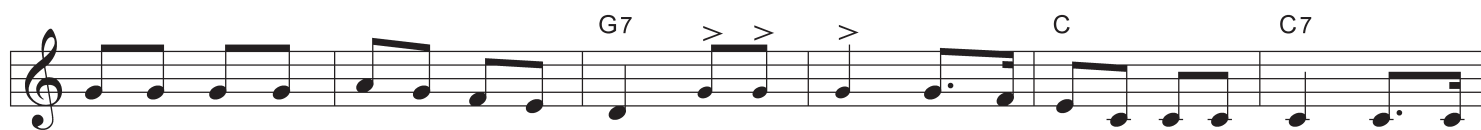

A

C

1. Si tú tie - nes mu - chas ga - nas de can - tar, ¡tra-la - rá!, si tú

tie - nes mu - chas ga - nas de can - tar, ¡tra-la - rá!, si tú tie - nes la ra - zón y no

hay o - po - si - ción, no te que - des con las ga - nas de can - tar, ¡tra-la - rá! 2. Si tú

2. Si tú tienes muchas ganas de bailar,
¡CHA, CHA, CHÁ!,
si tú tienes muchas ganas de bailar,
¡CHA, CHA, CHÁ!,
si tú tienes la razón y no hay oposición,
no te quedas con las ganas de bailar,
¡CHA, CHA, CHÁ!

3. Si tú tienes muchas ganas de reír,
¡JA, JA, JÁ!,
si tú tienes muchas ganas de reír,
¡JA, JA, JÁ!,
si tú tienes la razón y no hay oposición,
no te quedas con las ganas de reír,
JA, JA, JÁ!

4. Si tú tienes muchas ganas de llorar,
¡AY, AY, AY!,
si tú tienes muchas ganas de llorar,
¡AY, AY, AY!,

si tú tienes la razón y no hay oposición,
no te quedas con las ganas de llorar,
¡AY, AY, AY!

5. Si tú tienes muchas ganas de besar,
¡MUA, MUA, MUÁ!,
y tú tienes muchas ganas de besar,
¡MUA, MUA, MUÁ!,
si tú tienes la razón y no hay oposición,
no te quedas con las ganas de besar,
¡MUA, MUA, MUÁ!

6. Si tú tienes muchas ganas de jugar,
¡DE JUGAR!,
si tú tienes muchas ganas de jugar,
¡DE JUGAR!,
si tú tienes la razón y no hay oposición,
no te quedas con las ganas de jugar,
¡DE JUGAR!

WA ENÉ BATUNGA

Vicente Gil

Wa e - né ba - tun - ga, wa e - né bu - ya - wa,

wa e - né ba - tun - ga, bu - ya - wa mit - se - né.

¡Ba - - - tun - ga! ¡Ba - - - tun - ga!

¡Ba - - - tun - ga! ¡Bu - ya - wa mit - se - né!

LA CANCIÓN DEL PIRATA

Lletra: José d'Espronceda. Adaptació: Vicente Gil

Intro

D A7 D A7 D A7 Bm A7

D A7 D A7 D A7 D **A** D A7

1. Con diez ca-ño-nes por

D A7 D F#m

ban-da, vien-to en po-pa, a to-da ve-la, no-cor-ta el mar, si-no

Bm E7 A D A7 D

vue-la un ve-le-ro ber-gan-tín. Ba-jel pi-ra-ta que lla-man, por su

A7 D F#m Bm G D A7

bra-vu-ra, el Te-mi-do, en to-do mar co-no-ci-do, del u-no al o-tro con-

D **B** Bm F#7 Bm Bm F#7 Bm

fín. Vein-te pre-sas he-mos he-cho, a des-pe-cho del in-glés. Y han ren-

Bm A G F# **FIN** A7 A la dos veces

di-do sus pen-do-nes cien na-cio-nes a mis pies. 2. La

2. La luna tiembla en el mar,
en la lona gime el viento.
Y alza en blando movimiento,
olas de plata y azul.

El capitán de los mares,
cantando marcha en la popa.
Asia a un lado, Europa al otro,
y en el frente está Estambul.

*En las presas yo divido
lo cogido por igual.
Solo quiero por riqueza
la belleza sin rival.*

3. Que es mi barco mi tesoro,
que es mi dios, la libertad.
Mi ley, la fuerza y el viento,
mi única patria, la mar.

RIANXEIRA

Popular

Intro

1. La

Vir - gen de Gua - da - lu - pe, cuan - do va por la ri - bei - ra, —

la Vir - gen de Gua - da - lu - pe, cuan - do va por la ri - bei - ra, —

des - cal - ci - ña por la a - re - na pa - re - ce u - na Ri - an - xei - ra, —

des - cal - ci - ña por la a - re - na pa - re - ce u - na Ri - an - xei - ra. —

On - di - ñas vie - nen, On - di - ñas vie - nen On - di - ñas vie - nen y van, —

no te em - bar - ques Ri - an - xei - ra, — que te vas a ma - re - ar.

2. No creas que porque canto
tengo el corazón alegre, (bis)
que soy como un pajarillo,
que si no canta se muere. (Bis)

3. Paso el río, paso el puente,
siempre te encuentro lavando, (bis)
la hermosura que tú tienes
el agua la va llevando. (Bis)

VAMOS A CONTAR MENTIRAS

Popular

Musical notation for the song "Vamos a contar mentiras". The notation is in G minor (three flats) and 2/4 time. The melody is written on a single staff. Chords are indicated above the notes: Cm, F, Ab, G7, Cm, Fm, Ab, G7. The lyrics are written below the staff, with a repeat sign and a first ending bracket labeled 'A'.

1. Aho - ra que va - mos des - pa - cio, aho-ra que va - mos des -

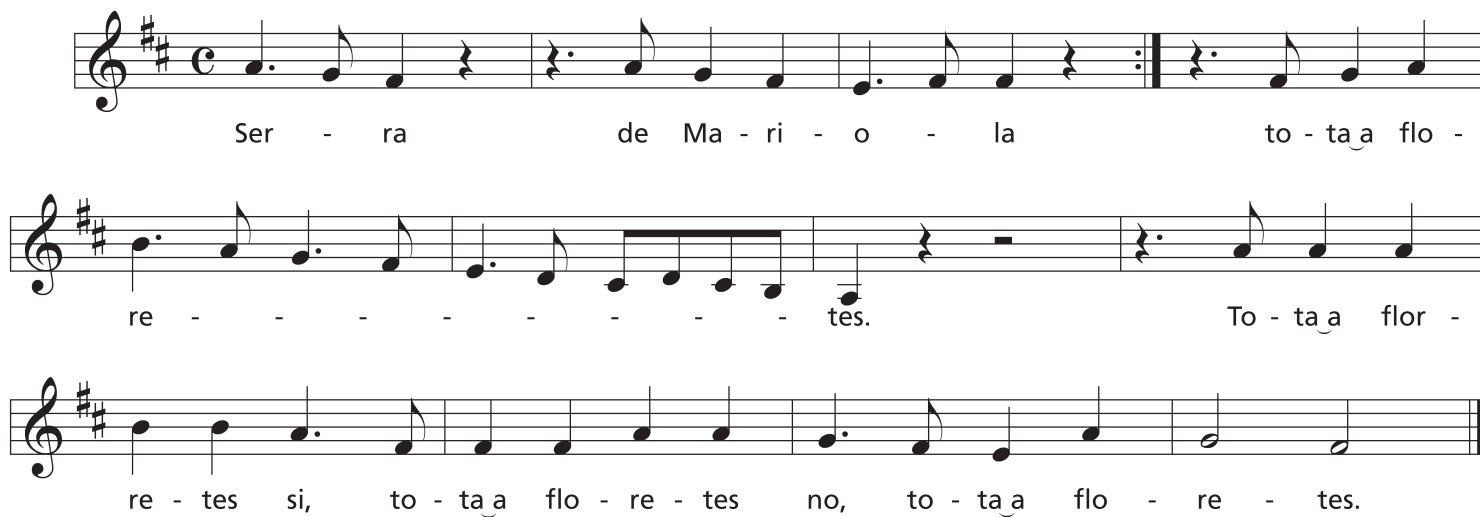
pa - cio, va-mos a con - tar men - ti - ras, tra - la - rá, va-mos a con - tar men -

ti - ras, tra - la - rá, va-mos a con - tar men - ti - ras. 2. Por el di - nas.

2. Por el mar corren las liebres,
por el mar corren las liebres,
por el monte las sardinas, tralará,
por el monte las sardinas, tralará,
por el monte las sardinas.
3. Salí de mi campamento,
salí de mi campamento
con hambre de seis semanas, tralará,
con hambre de seis semanas, tralará,
con hambre de seis semanas.
4. Me encontré con un ciruelo,
me encontré con un ciruelo
cargadito de manzanas, tralará,
cargadito de manzanas, tralará,
cargadito de manzanas.
5. Empecé a tirarle piedras,
empecé a tirarle piedras
y caían avellanas, tralará,
y caían avellanas, tralará,
y caían avellanas.
6. Con el ruido de las nueces,
con el ruido de las nueces
salió el amo del peral, tralará,
salió el amo del peral, tralará,
salió el amo del peral.
7. Chiquillo, no tires piedras,
chiquillo, no tires piedras,
que no es mío el melonar, tralará,
que no es mío el melonar, tralará,
que no es mío el melonar.
8. Que es de una vieja muy pobre,
que es de una vieja muy pobre
que vive en El Escorial, tralará,
que vive en El Escorial, tralará,
que vive en El Escorial.
9. Y aquí se acaba la historia,
y aquí se acaba la historia.
Esta historia de mentiras, tralará,
esta historia de mentiras, tralará,
esta historia de mentiras.

SERRA DE MARIOLA

Popular

Ser - ra de Ma - ri - o - la to - ta a flo -
re - - - - - tes. To - ta a flor -
re - tes si, to - ta a flo - re - tes no, to - ta a flo - re - tes.

Serra de Mariola (bis)
tota a floretes.
Tota a floretes si,
tota a floretes no,
tota a floretes.

On van les Socarrades? (bis)
a fer botgetes.
A fer botgetes si,
a fer botgetes no,
a fer botgetes.

On van les Alcoianes? (bis)
a les fontetes.
A les fontetes si,
a les fontetes no,
a les fontetes.

LA BELLA MIRALDA

Popular

La be - lla Mi - ral - da s'es - cal - da, s'es - cal - da, la be - lla Mi - ral - da s'es -

cal - da els/les peus. mans. Els peus i les mans, les mans i els peus.

La bella Miralda s'escalda, s'escalda,
la bella Miralda s'escalda els peus.

La bella Miralda s'escalda, s'escalda,
la bella Miralda s'escalda les mans.
Els peus i les mans, les mans y el peus.

La bella Miralda s'escalda, s'escalda,
la bella Miralda s'escalda els ulls.
Els peus i les mans, les mans i els ulls.

Mireu a Miralda, mireu-la mirant-la.
Mireu a Miralda, mireu s'ha escaldat. (Bis)

La bella Miralda s'escalda, s'escalda,
la bella Miralda s'escalda els dits.
Els peus i les mans, les mans i els ulls.
Els ulls i els dits.

La bella Miralda s'escalda, s'escalda,
la bella Miralda s'escalda els nas.
Els peus i les mans, les mans i els ulls.
Els ulls i els dits, els dits i el nas.

Les mans dels peus, els ulls del nas.
Les mans dels ulls, els peus dels dits.

Objectius de l'etapa	3
Objectius del curs	4
Continguts de l'etapa	5
Continguts del curs	6
Avaluació	7
Competències clau	8
Taula de capacitats.....	9
UNITAT 1	
La música culta després de Beethoven	10
UNITAT 2	
Conserves musicals: Gravació i reproducció del so.....	16
UNITAT 3	
Un art dins d'un altre art: La música i el cine	22
UNITAT 4	
Mirant al futur: La música i les noves tecnologies	28
UNITAT 5	
Música tradicional a Espanya (I): Cançons i danses.....	34
UNITAT 6	
Música tradicional a Espanya (II): Instruments	40
CANÇONS I PARTITURES	
<i>Mary had a little lamb</i> (Popular. Adaptació: Vicente Gil)	48
<i>Si tú tienes muchas ganas</i> (Popular)	49
<i>Wa ené Batunga</i> (Vicente Gil)	50
<i>La canción del pirata</i> (José d'Espronceda. Adaptació: Vicente Gil).....	51
<i>Rianxeira</i> (Popular).....	52
<i>Vamos a contar mentiras</i> (Popular).....	53
<i>Serra de Mariola</i> (Popular)	54
<i>La bella Miralda</i> (Popular)	55